

**Οικογένειες με εφήβους και όρια:
Εμπειρίες γονέων στο πλαίσιο της πανδημίας covid-19**

Χρυσούλα Τζέλη

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πτυχιακή Εργασία

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ελευθερία Τσέλιου

Επιβλέπων Καθηγητής: Γεώργιος Αμπακούμκιν

Βόλος, 2021

Ευχαριστίες

Η επιτυχής ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας σηματοδοτεί ταυτόχρονα την ολοκλήρωση των προπτυχιακών μου σπουδών. Για το λόγο αυτό, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω όσους στάθηκαν δίπλα μου σε όλη αυτή την πορεία, χωρίς τους οποίους πολλά από τα όνειρά μου θα παρέμεναν ανεκπλήρωτα.

Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Ελευθερία Τσέλιου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και κύρια επιβλέπουσα της εργασίας. Η υπομονή της, η ενθάρρυνση και οι συμβουλές της συνέβαλαν τα μέγιστα στην επιτυχή έκβαση της εργασίας. Στο ίδιο πνεύμα, ευχαριστώ τον κ. Γεώργιο Αμπακούμκιν, Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για την πολύτιμη συμβολή του στην εργασία ως επιβλέπων καθηγητής.

Επιπλέον, ευχαριστώ θερμά τις φίλες μου, Δήμητρα Μπαντή και Μαριάννα Τσινίδου, για τη συνεχή υποστήριξη τους, έπειτα από αναρίθμητο πλήθος συζητήσεων και προβληματισμών.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στους οκτώ γονείς, οι οποίοι διέθεσαν πολύτιμο χρόνο, με αξιοθαύμαστη πρόθεση, καθώς μοιράστηκαν τις εμπειρίες τους για τις ανάγκες της έρευνας.

Το θερμότερο ευχαριστώ, τέλος, το αποδίδω στους γονείς μου, Γιώργο και Γεωργία, για την ευκαιρία που μου προσέφεραν απλόχερα, να πραγματοποιήσω το ταξίδι των σπουδών.

Στην κ. Λοιζα

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Εισαγωγή	6
Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό πλαίσιο	8
1.1 Οικογένεια - Συστημική Προσέγγιση	8
1.2 Εφηβεία	9
1.2.1 Εφηβεία - Συστημική Προσέγγιση	10
1.3 Η έννοια των ορίων	11
1.4 Πανδημία covid-19.....	12
Κεφάλαιο 2: Μέθοδος.....	14
2.1 Δείγμα.....	14
2.2 Εργαλεία και υλικό.....	14
2.3 Διαδικασία.....	15
2.4 Μέθοδος Ανάλυσης.....	16
Κεφάλαιο 3: Ανάλυση	17
3.1 Εφηβεία: Νοσηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση	18
3.1.1 Ορισμός εφηβείας και προετοιμασία.....	18
3.1.2 Γονείς και εφηβεία.....	19
3.1.3 Αλλαγές και διαχείριση	22
3.2 Εφηβεία και πανδημία.....	24
3.2.2 Εγκλεισμός και εφηβεία	25
3.2.3 Διαχείριση εγκλεισμού	27
3.3 Οικογένειες με εφήβους: Η εμπειρία με τον εγκλεισμό.....	29
3.3.1 Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση;.....	29
3.3.2 Αποτίμηση εμπειρίας με εγκλεισμό	30
Κεφάλαιο 4: Συζήτηση	32
4.1 Περιορισμοί έρευνας.....	34
4.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	34
Βιβλιογραφία	35
Παράρτημα Ι	38
Παράρτημα ΙΙ.....	40
Παράρτημα ΙΙΙ.....	41

Περίληψη

Η εύρυθμη λειτουργία του οικογενειακού συστήματος κατέχει σημαντικό ρόλο στην ομαλή και φυσιολογική ανάπτυξη των μελών της οικογένειας. Η μετάβαση ενός μέλους στην εφηβεία αναμένεται να επιφέρει διάφορες προκλήσεις στο οικογενειακό σύστημα, οι οποίες είναι πιθανό να δημιουργήσουν δυσκολίες. Ο συνδυασμός της εφηβείας με την πανδημία του κορονοϊού και τον εγκλεισμό, αποτέλεσε μία επιπρόσθετη πρόκληση για το οικογενειακό σύστημα. Παρότι εντοπίζεται πληθώρα ερευνών σχετικών με την εφηβεία και το οικογενειακό σύστημα, αναφορικά με τον εγκλεισμό η βιβλιογραφία χαρακτηρίζεται ως ελλιπής, εξαιτίας της πρόσφατης εμφάνισης του φαινομένου. Η παρούσα ποιοτική έρευνα επιδιώκει να διερευνήσει τις εμπειρίες γονέων με παιδιά στην εφηβεία κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη χρήση ημιδομημένων εξ' αποστάσεως συνεντεύξεων από οκτώ γονείς, επτά γυναίκες και έναν άνδρα και αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Τα ευρήματα ανέδειξαν τρία βασικά θέματα: «Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση», «Πανδημία και εφηβεία», «Οικογένειες με εφήβους: Η εμπειρία με τον εγκλεισμό». Η έρευνα, επίσης, ανέδειξε τις εμπειρίες των συμμετεχόντων αναφορικά με την προετοιμασία και τη διαχείριση της εφηβείας, καθώς ακόμη και την εμπειρία των οικογενειών με τους εφήβους υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες της πανδημίας και του εγκλεισμού. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συμβάλλουν στην κατανόηση των εμπειριών των γονέων αναφορικά με την αντιμετώπιση τόσο της εφηβείας, όσο και του εγκλεισμού, ενώ αποτελούν έναυσμα για παρόμοιες μελλοντικές έρευνες σχετικά με την επίδραση της πανδημίας στο οικογενειακό σύστημα.

Λέξεις - κλειδιά: Οικογενειακό Σύστημα, Εφηβεία, Γονείς, Πανδημία, Εγκλεισμός

Εισαγωγή

Η οικογένεια αποτελεί ένα πολύπλοκο σύστημα με δομή, κανόνες, όρια και στόχους, τα οποία τη διακρίνουν και συγχρόνως δηλώνουν την ετερότητα της κάθε οικογένειας σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη. Ανάμεσα στις προκλήσεις της καθημερινότητας, το οικογενειακό σύστημα κλήθηκε να αντιμετωπίσει μία πρωτόγνωρη εμπειρία για την ανθρωπότητα, την πανδημία του κορονοϊού (covid-19). Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει τις εμπειρίες των οικογενειών με παιδιά στην εφηβεία, κατά τη διάρκεια αυτής της συνθήκης, που άλλαξε άρδην, για ένα σημαντικό διάστημα, την καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Για τη μελέτη της οικογένειας στη συγκεκριμένη έρευνα υιοθετείται η συστημική προσέγγιση, η οποία από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα αποτελεί έναν ευρύτερο τρόπο σκέψης, όντας επηρεασμένη από σημαντικούς κλάδους. Σύμφωνα με αυτή, η βασικότερη έννοια του οικογενειακού συστήματος για την πραγματοποίηση της ισορροπίας του, είναι η επικοινωνία. Σε περίπτωση που έχει συντελεστεί διατάραξη στην ισορροπία του συστήματος, η επικοινωνία τροποποιείται αυτόματα μέσω της ανατροφοδότησης, εξασφαλίζοντας εκ νέου, σε ικανοποιητικό βαθμό την ομοιόσταση του συστήματος, δηλαδή τη σταθερή λειτουργία του (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000).

Καθώς τα μέλη μιας οικογένειας εισέρχονται σε διάφορες φάσεις του οικογενειακού κύκλου ζωής, οι πιθανότητες να προκληθούν δυσκολίες στην επικοινωνία και κατ' επέκταση στη λειτουργία του συστήματος, είναι αυξημένες. Μία από αυτές τις φάσεις αποτελεί η εφηβεία, κατά την οποία συντελούνται πολλαπλές σωματικές και ψυχολογικές αλλαγές, ενώ αναμένονται περιστασιακά προβλήματα και συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην προσπάθεια των παιδιών να αποκτήσουν αυτονομία και ανεξαρτησία νωρίτερα από όσο το επιτρέπουν οι γονείς (Feldman, 2011). Επιπλέον, οι περισσότεροι έφηβοι διακρίνονται για την υπέρμετρη τάση έκθεσης στον οποιοδήποτε κίνδυνο, χωρίς δε να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τις υποδείξεις των γονέων για προσοχή. Διάφορες έρευνες επιβεβαιώνουν τα παραπάνω και υποστηρίζουν ότι κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι υποδείξεις και οι συμβουλές για την τήρηση των κανόνων περί κοινωνικής απόστασης και περιορισμού των μετακινήσεων, στάθηκαν ιδιαίτερες δύσκολες για τους εφήβους (Andrews, et al., 2020).

Εξ ορισμού, κάθε οικογένεια - σύστημα περιλαμβάνει όρια, τα οποία «καθορίζονται με βάση τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της ταυτότητας και της διαφοροποίησής της από άλλες ομάδες» (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000, σελ.10). Σύμφωνα με τον Minuchin (2000), τα όρια των μελών - υποσυστημάτων πρέπει να είναι ξεκάθαρα, προκειμένου η οικογένεια να είναι λειτουργική. Όταν σε μία οικογένεια υπάρχουν σαφή όρια μεταξύ των μελών, είναι πιθανότερο να δημιουργηθεί ένα οικογενειακό κλίμα, στο οποίο η επικοινωνία θα λειτουργήσει κατά τρόπο ευεργετικό σε τυχόν συμπτωματικές συμπεριφορές. Σε μία οικογένεια τα όρια καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του παιδιού και για το λόγο αυτό αποτελούν ένα από τα βασικά οργανωσιακά στοιχεία του συστήματος (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000).

Το σύστημα της οικογένειας τη σύγχρονη εποχή, καλείται να αντιμετωπίσει, πλην όλων των υπολοίπων προκλήσεων, την πανδημία του κορονοϊού. Πρόκειται για ένα φαινόμενο, του οποίου οι επιπτώσεις αποτελούν διεθνές κοινωνικό πείραμα για την οικογενειακή ζωή. Ορισμένες από τις ήδη καταγεγραμμένες συνέπειες, αναφέρουν διαφόρων ειδών ζητήματα που έχουν προκύψει μεταξύ των μελών των οικογενειών.

Ωστόσο, είναι πολύ πιθανό το ενδεχόμενο να προκληθούν επιπλέον συνέπειες τόσο στην κοινωνία, όσο και στο σύστημα της οικογένειας σε βάθος χρόνου (Lebow, 2020).

Με βάση όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, τη χρονική στιγμή που διεξήχθη η έρευνα, τα ευρήματα προγενέστερων ερευνών που συσχέτιζαν τις επιπτώσεις της πανδημίας του κορονοϊού με το οικογενειακό σύστημα ήταν ελάχιστα και αυτό οφείλεται στην πρόσφατη εμφάνιση του φαινομένου. Για το λόγο αυτό, η παρούσα εργασία είχε ως στόχο να διερευνήσει τις εμπειρίες των οικογενειών, εστιάζοντας στο στάδιο της εφηβείας, ώστε σε συνδυασμό με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, να οδηγήσει στην κατανόηση του φαινομένου από αυτή την οπτική.

Η δομή της εργασίας διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει το θεωρητικό πλαίσιο, κατά το οποίο γίνεται η παρουσίαση συναφών πηγών και ευρημάτων με το θέμα που ερευνάται.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μέθοδος που επιλέχθηκε για την διεκπεραίωση της ερευνητικής διαδικασίας, στην οποία αναφέρονται το δείγμα, η διαδικασία συλλογής δεδομένων και η μέθοδος ανάλυσης.

Στο τρίτο κεφάλαιο ακολουθεί η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσα από τη διαδικασία των συνεντεύξεων και αναλύθηκαν σύμφωνα με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζεται η συζήτηση σχετικά με τα αποτελέσματα, η κριτική αποτίμησή τους, ο αναστοχασμός και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό πλαίσιο

1.1 Οικογένεια - Συστημική Προσέγγιση

Κάθε σύστημα αποτελείται από επιμέρους τμήματα, που η συμπεριφορά του ενός επηρεάζει άμεσα το άλλο· το ίδιο συμβαίνει και μεταξύ των μελών μιας οικογένειας. Η εκάστοτε κατάσταση του κάθε μέλους εξαρτάται και επηρεάζεται από την κατάσταση των υπολοίπων (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000). Σε μία οικογένεια πρέπει να ληφθούν υπόψη στοιχεία όπως ο ρόλος του κάθε μέλους και ο τρόπος επικοινωνίας μεταξύ αυτών, στοιχεία τα οποία καθορίζουν ένα ευρύτερο πλαίσιο παρατήρησης. Έτσι, εκτός από τη συνολική παρατήρηση των μελών, είναι απαραίτητη και η παρατήρηση της αλληλεπίδρασής τους. Οποιαδήποτε αλληλεπίδραση δημιουργήσει αλλαγές στο οικογενειακό σύστημα, μεταβάλλει και τη συμπεριφορά των μελών (Bishop, 1970).

Όταν ένα μέλος παρουσιάζει μία διαφοροποιημένη κατάσταση - σύμπτωμα, εξετάζεται σε συνάρτηση με ολόκληρο το πλαίσιο της οικογένειας. Η έννοια του πλαισίου περιλαμβάνει όλες τις αλληλεπιδράσεις που διεξάγονται εντός αυτού, με τις διαπροσωπικές σχέσεις να αποτελούν βασικό μηχανισμό για τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς και τη θεραπεία των συμπτωμάτων που οδηγούν σε μία προβληματική κατάσταση. Αυτή η βασική αντίληψη για το ρόλο που κατέχει το σύστημα της οικογένειας στη διαμόρφωση και τη θεραπεία συμπεριφορών, οδήγησε στη δημιουργία του όρου «οικογενειακή θεραπεία» (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000).

Τα συστήματα διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, οι οποίες σχετίζονται με το βαθμό αλληλεπίδρασης τους με το περιβάλλον στο οποίο ανήκουν. Αναλυτικότερα, η εισροή και εκροή πληροφοριών από και προς τον έξω κόσμο, καθιστά ένα σύστημα «ανοικτό» σε νέες πληροφορίες, ικανές να επιφέρουν την ανάπτυξη των υποσυστημάτων που ανήκουν σε αυτό. Αυτού του είδους συστήματα ονομάζονται «ανοικτά» και περικλείουν όλους τους ζωντανούς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένης και της οικογένειας. Σε αντίθετη περίπτωση, ένα «κλειστό» σύστημα χαρακτηρίζεται εκείνο το σύστημα από τη στιγμή που απομονώνεται και δεν αλληλεπιδρά με το εξωτερικό του περιβάλλον (Von Bertalanffy, 1968).

Σε ένα ανοικτό σύστημα, όπως αυτό της οικογένειας, η διαδικασία της ανατροφοδότησης κατέχει σημαντικό ρόλο στη λειτουργία του συστήματος. Η ανατροφοδότηση διακρίνεται σε δύο εκ διαμέτρου αντίθετες περιπτώσεις. Ειδικότερα, στην περίπτωση της αρνητικής ανατροφοδότησης, το σύστημα κινητοποιείται προκειμένου να διατηρήσει την ομοιόστασή του, δηλαδή τη σταθερή λειτουργία και να αποτρέψει την όποια αλλαγή ακολουθήσει. Αντιθέτως, η θετική ανατροφοδότηση επιτρέπει συνεχώς στο σύστημα να πραγματοποιεί αλλαγές, με αποτέλεσμα να μην παραμένει για μεγάλο διάστημα σταθερό και να χρειάζεται διαρκώς ανασυγκρότηση. Και στις δύο περιπτώσεις ανατροφοδότησης περιγράφεται ο τρόπος που λειτουργεί το οικογενειακό σύστημα, ο οποίος διαφέρει από οικογένεια σε οικογένεια (Bavelas & Segal, 1982).

Αξίζει να επισημανθεί ότι η συνεχής επικοινωνία μεταξύ των μελών κατέχει καίρια θέση στον ορισμό του συστήματος, καθώς όλη η συμπεριφορά αναπτύσσεται και περιστρέφεται γύρω από την επικοινωνία (Bishop, 1970). Αυτή είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί με πολλαπλούς τρόπους, ενώ μεγάλο μέρος της αποτελεί ασυνείδητη διεργασία και αφορά στην επικοινωνία μέσω των συναισθημάτων. Για το λόγο αυτό, μερικές φορές τα μέλη της οικογένειας δεν αντιλαμβάνονται ότι μία διαφορετική

συμπεριφορά ενός μέλους, μεταφέρει ένα μήνυμα που χρήζει μεγαλύτερης σημασίας και αποτελεί ένδειξη διαταραχής του συστήματος. Σύμφωνα με τη συστημική θεωρία, η επικοινωνία περιλαμβάνει δύο επίπεδα. Το πρώτο αναφέρεται στο περιεχόμενο της πληροφορίας που μεταφέρεται και το δεύτερο στο είδος της σχέσης μεταξύ των επικοινωνούντων. Για την ερμηνεία τυχόν συγκρουσιακών καταστάσεων, αρκεί ο εντοπισμός και η επίλυση στο ανάλογο επίπεδο (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000).

Πολύ συχνά, διαπιστώνονται διάφορες περιπτώσεις στις οποίες το οικογενειακό σύστημα αντιμετωπίζει δίχως ουσιαστικά αποτελέσματα τα όποια συμπτώματα παρουσιάζει το εκάστοτε άτομο - μέλος. Στη περίπτωση αυτή, η παρέμβαση ειδικού αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική έκβαση της συμπτωματικής συμπεριφοράς. Στόχος του οικογενειακού θεραπευτή είναι πρωτίστως η εστίαση σε δύο βασικά στοιχεία, με βάση τα οποία οργανώνεται το οικογενειακό σύστημα: στις διαπροσωπικές σχέσεις και στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των υποσυστημάτων. Μέσα από την κατανόηση του τρόπου και της ποιότητας λειτουργίας αυτών των σχέσεων και αλληλεπιδράσεων, ο οικογενειακός θεραπευτής στοχεύει στο να κατανοήσει τι οδήγησε στην προβληματική συμπεριφορά. Με τον ενεργητικό του ρόλο και την πολύπλευρη εξέταση των σχέσεων μεταξύ των υποσυστημάτων, προσπαθεί να εντοπίσει το πρόβλημα και να επιδιώξει την επίλυσή του. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η παρέμβαση ειδικού παρατηρείται εντονότερα κατά τη διάρκεια της εφηβείας. Κι αυτό, διότι, η συστημική θεραπεία θεωρείται σε σημαντικό βαθμό αποτελεσματική για τη θεραπεία συμπτωματικών συμπεριφορών, ιδίως στους εφήβους, εξαιτίας της μεταβατικής περιόδου που βιώνουν (Cottrell & Boston, 2002; Riedinger, Pinquart, & Teubert, 2017).

1.2 Εφηβεία

Η εφηβεία είναι μία μεταβατική φάση, κατά την οποία το παιδί διανύει τη μετάβασή του από την παιδική στην ενήλικη ζωή. Περί την ηλικία των 12 ετών θεωρείται ότι ένα παιδί εισέρχεται στην εφηβεία και η εν λόγω μετάβαση ολοκληρώνεται περίπου στα 20 έτη (Feldman, 2011). Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, μελέτες υποστηρίζουν ότι έχει διευρυνθεί το ηλικιακό όριο και η εφηβική ανάπτυξη συντελείται από τα 10 έως τα 24 έτη, εξαιτίας της επίδρασης διαφόρων παραμέτρων, που παλαιότερα δεν συνυπολογίζονταν (Sawyer, et al., 2018).

Στο στάδιο αυτό, ο έφηβος χαρακτηρίζεται από μία ενεργητικότητα, η οποία με βάση τον Feldman (2011, σελ. 511), αποσκοπεί στην εξασφάλιση της «αυτονομίας, της ανεξαρτησίας και της αίσθησης ότι ασκεί μόνος του τον έλεγχο στη ζωή του». Αυτή η ενεργητικότητα, πολλές φορές, προκαλεί συγκρούσεις με τους γονείς, οι οποίοι καθυστερούν να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα. Σε άλλες περιπτώσεις, οι γονείς αποδέχονται τις αλλαγές που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια αυτής της μετάβασης, σκεπτόμενοι ότι είναι απολύτως φυσιολογικές και ακόμη οδηγούν στην πνευματική ωρίμανση του παιδιού (Feldman, 2011).

Ένας επιπλέον λόγος που δημιουργείται σύγκρουση μεταξύ γονέων και εφήβων, είναι η έμφυτη τάση του παιδιού από μικρή ηλικία να προβάλλει τη δύναμή του. Οι έφηβοι αισθάνονται ότι ενισχύουν τη δύναμή τους όταν επιτίθενται στους γονείς ή όταν ασκούν έντονη κριτική και περιφρονούν τις ιδέες τους (Feldman, 2011). Η περίοδος της εφηβείας, ακόμη, είναι εκείνη που οδηγεί στην «εγκατάλειψη της ιδανικής εικόνας» που διατηρούσε όλο το προηγούμενο διάστημα το παιδί για τους γονείς του (Μανωλόπουλος, 1986, σελ. 44).

Παρά τις σημαντικές αλλαγές, ωστόσο, ένας έφηβος έχει μία σχετική σταθερότητα στη συμπεριφορά του και η βασική σχέση με τους γονείς του δε δείχνει να διαταράσσεται, παρά μόνο σε δευτερεύοντα θέματα. Ενώ δημιουργούνται αμφισβητήσεις και συγκρούσεις, η επικοινωνία για ουσιαστικά ζητήματα συνεχίζεται και ο έλεγχος από τους γονείς -εν μέρει γίνεται αποδεκτός (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000). Πρόσφατες έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι θετικές σχέσεις μεταξύ γονέων και εφήβων είναι ιδιαίτερα σημαντικές και βοηθούν τα παιδιά να βιώσουν ομαλότερα τις φυσικές και συναισθηματικές αλλαγές της εφηβείας (Sacks, et al., 2014).

Σε κάθε περίπτωση, η οικογένεια ως πρωταρχικός φορέας κοινωνικοποίησης, είναι εκείνη που θα προετοιμάσει με τον κατάλληλο τρόπο την εισαγωγή και την ένταξη των παιδιών στην ευρύτερη κοινωνία. Ειδικότερα, με την είσοδο του παιδιού στην εφηβεία ξεκινά παράλληλα και η δεύτερη περίοδος της κοινωνικοποίησής του. Οι γονείς κατά τη διάρκεια της εφηβείας είναι εκείνοι που πρόκειται να μεταδώσουν στο παιδί τις γνώσεις και τις αξίες που πλαισιώνουν την οικογένειά τους, προετοιμάζοντάς το για το άμεσο μέλλον. Με τη σειρά του, το παιδί υιοθετεί τις απόψεις των γονέων και στη συνέχεια πορεύεται με αυτές (Youniss & Smollar, 1985).

1.2.1 Εφηβεία - Συστημική Προσέγγιση

Καθώς το οικογενειακό σύστημα είναι ικανό να προσαρμόζεται στις όποιες αλλαγές και να εξελίσσεται, παράλληλα έχει αποδειχθεί ότι αναμένεται να έρθει αντιμέτωπο με συγκεκριμένα μεταβατικά στάδια κατά τη διάρκεια της διαβίωσης του. Η έννοια που περιγράφει αυτού του είδους τα στάδια είναι η έννοια του οικογενειακού κύκλου ζωής. Σύμφωνα με αυτή, η εκ των προτέρων πρόβλεψη και μελέτη αυτών των σταδίων είναι εφικτό να προετοιμάσει μία οικογένεια κατάλληλα, ώστε να αντιμετωπίσει ομαλότερα τις «απαραίτητες μεταβάσεις» (Goldenberg & Goldenberg, 2005, σελ. 24).

Ένα από τα στάδια μετάβασης στον οικογενειακό κύκλο ζωής αποτελεί η είσοδος ενός παιδιού στην εφηβεία. Στο στάδιο αυτό οι πιθανότητες να σημειωθούν διαφωνίες, οι οποίες με τη σειρά τους θα οδηγήσουν σε εντάσεις και συγκρούσεις, είναι πολλαπλές. Ένας από τους κυριότερους λόγους εντάσεων είναι η προσπάθεια διεκδίκησης της αυτονομίας από την πλευρά του εφήβου. Όσο οι γονείς δυσκολεύονται να κατανοήσουν αυτήν την προσπάθεια, η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι εξ ολοκλήρου οι σχέσεις γονέων - εφήβων λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο (Feldman, 2011).

Με βάση την οπτική της οικογενειακής θεραπείας, κάθε οικογένεια διαφέρει ως προς τα λειτουργικά χαρακτηριστικά και τη δομή της. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι για να αντιμετωπιστούν τα πιθανά εμπόδια που θα προκύψουν σε κάθε στάδιο, η καταβολή της προσπάθειας αντιμετώπισης των εμποδίων παραμένει -εν πολλοίς- κοινή, σε διαφορετικό βαθμό μιν, για όλες τις οικογένειες. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες τα εμπόδια και κατά συνέπεια οι αλλαγές ενδέχεται να σημειωθούν εντελώς ξαφνικά, με αποτέλεσμα η σταθερότητα του οικογενειακού συστήματος να κινδυνεύει σημαντικά. Στη περίπτωση αυτή, η ανάγκη αναδιοργάνωσης του συστήματος είναι επιτακτική. Προκειμένου το σύστημα να διαχειριστεί και να ξεπεράσει την αλλαγή, αρκεί να επιμείνει σε δύο βασικούς παράγοντες: στην «προσαρμοστικότητα» που το διακρίνει και στη «δυνατότητα για ανάπτυξη» (Goldenberg & Goldenberg, 2005, σελ. 31).

1.3 Η έννοια των ορίων

Ο άνθρωπος έχει την έμφυτη τάση να ζει και να εξελίσσεται ενταγμένος σε ομάδες, οι οποίες αποτελούν συστήματα. Έρευνες υποστηρίζουν ότι παρά τις όποιες αλλαγές συντελούνται στο περιβάλλον του, συνεχίζει να βασίζεται σε ένα σύστημα αρχών και αξιών, στο οποίο η οριοθέτηση αυτών είναι ευδιάκριτη και ταυτόχρονα αποτελεί την ειδοποιό διαφορά σε σύγκριση με τις άλλες ομάδες (Minuchin, 2000).

Με βάση το παραπάνω συλλογισμό, έχει αποδειχθεί ότι κάθε σύστημα αποτελείται από όρια, τα οποία το περιβάλλουν και το διαχωρίζουν από την ύπαρξη άλλων συστημάτων. Το ίδιο συμβαίνει και στο σύστημα της οικογένειας. Τα όρια περιβάλλουν τα μέλη της, τα οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση αποτελούν το κάθε ένα ξεχωριστό υποσύστημα, με διαφορετικά χαρακτηριστικά, απαραίτητα για την ορθή λειτουργία του συστήματος. Ο Navarre (2009, σελ. 558) επισημαίνει ακόμη ότι «μία ιδανική δομή οικογένειας βασίζεται στην καλή λειτουργία των ορίων που έχουν ως γνώμονα τη φροντίδα, την υποστήριξη και την κοινωνικοποίηση του κάθε μέλους της».

Πιο αναλυτικά, τα οικογενειακά συστήματα περιλαμβάνουν συνήθως ανοιχτά όρια και χαρακτηρίζονται ανοιχτά συστήματα, διότι κάθε ζωντανός οργανισμός αποτελεί ένα ανοιχτό σύστημα (Von Bertalanffy, 1968). Στο πλαίσιο της οικογένειας, η λειτουργία των ορίων φέρει συγκεκριμένη αποστολή, η οποία σχετίζεται κατά κύριο λόγο με τη διαφοροποίηση του συγκεκριμένου συστήματος. Από τη στιγμή της συγκρότησης μιας οικογένειας, το κάθε μέλος - υποσύστημα κατέχει το δικό του, ξεχωριστό ρόλο. Βασική προϋπόθεση για την ορθή λειτουργία του οικογενειακού συστήματος είναι το κάθε υποσύστημα να διεκπεραιώνει τις λειτουργίες που του αντιστοιχούν, χωρίς να παρεμβαίνει στις αντίστοιχες των υπολοίπων υποσυστημάτων. Ο λόγος έγκειται στο γεγονός ότι από τη στιγμή που έχουν καταστεί σαφή τα όρια για το κάθε υποσύστημα, είναι πιθανότερη η εύρυθμη λειτουργία ολόκληρου του συστήματος (Minuchin, 2000).

Επιπρόσθετα, η έννοια των ορίων κατέχει την ικανότητα να περιγράφει τη διαφοροποίηση των ρόλων μέσα σε ένα σύστημα (Wood & Talmon, 1983). Εστιάζοντας στο σύστημα της οικογένειας, διαπιστώθηκε ότι τα όρια κινούνται μεταξύ δύο ακραίων περιπτώσεων. Από τη μία πλευρά, υπάρχουν οικογένειες που ελαχιστοποιούν την επαφή και την επικοινωνία με το εξωτερικό τους περιβάλλον και επικεντρώνονται αποκλειστικά στο δικό τους σύστημα. Απόρροια αυτής της περίπτωσης είναι τα όρια και οι ρόλοι του κάθε υποσυστήματος να συγχέονται· τότε ολόκληρο το οικογενειακό σύστημα αν βρεθεί αντιμέτωπο με κάποια διαφορετική, δύσκολη συνθήκη, δε θα έχει αναπτύξει βάσεις προσαρμογής και αντιμετώπισης και έτσι ο κίνδυνος δυσλειτουργίας είναι ορατός. Αντίθετα, υπάρχουν περιπτώσεις οικογενειών στις οποίες η ουσιαστική επικοινωνία εκλείπει και διακόπτεται ολοκληρωτικά η σύνδεση μεταξύ των υποσυστημάτων. Στη πρώτη περίπτωση κυριαρχούν τα «συγκεχυμένα όρια», ενώ στη δεύτερη τα «υπερβολικά άκαμπτα όρια» (Minuchin, 2000, σελ. 119).

Από τη στιγμή που η οικογένεια είναι προγραμματισμένη να βιώσει τη μετάβαση σε κάθε ένα από τα στάδια του οικογενειακού κύκλου ζωής, παράλληλα η έγκυρη αναδιοργάνωση των ορίων παραμένει βασικό συστατικό για τη διατήρηση της ομαλής λειτουργίας του συστήματος. Ο οικογενειακός κύκλος ζωής περιλαμβάνει πολλαπλά στάδια μετάβασης, με τα χαρακτηριστικότερα εξ αυτών τα στάδια εισόδου και αποχώρησης. Πρόκειται για μεταβάσεις που αναμένεται να διεξαχθούν φυσιολογικά στο πλαίσιο της οικογενειακής διαβίωσης και εξέλιξης, χωρίς να είναι

δεδομένο ότι προκαλούν πάντοτε αλλαγές στη διάταξη των ορίων και των ρόλων της οικογένειας (Wood & Talmon, 1983).

Προκειμένου το οικογενειακό σύστημα να προσαρμοστεί και να ξεπεράσει τις όποιες μεταβολές προκύψουν, αρκεί να αποσαφηνίσει τα όρια σε κάθε υποσύστημά του. Κι αυτό, διότι η πλειονότητα των οικογενειών διαθέτει υποσυστήματα που παρουσιάζουν και τις δύο ακραίες περιπτώσεις ορίων. Με τον τρόπο αυτό θα επαναπροσδιοριστούν οι ρόλοι και τα όρια των υποσυστημάτων και πλέον το οικογενειακό σύστημα θα χαρακτηριστεί εξ' αρχής λειτουργικό, ή και θα ανακτήσει εκ νέου τη λειτουργία του (Minuchin, 2000).

Σε γενικές γραμμές, η δομή ενός συστήματος δύσκολα μεταβάλλεται ολοκληρωτικά, καθώς το σύστημα έχει την τάση να διατηρεί την κατάστασή του σταθερή. Ωστόσο, ένα από τα χαρακτηριστικά των ζώντων συστημάτων είναι η αλλαγή και η εξέλιξή τους, δηλαδή η προσαρμογή στις νέες περιβαλλοντικές αλλαγές που συντελούνται (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000). Σύμφωνα με τον Minuchin (2000), για να υπάρξει μία οικογένεια λειτουργική, πρέπει να δέχεται και να διαχειρίζεται τις νέες καταστάσεις που προκύπτουν· εν γένει να διαθέτει καλά οργανωμένα όρια (Navarre, 2009).

1.4 Πανδημία covid-19

Εν έτει 2020, η παγκόσμια κοινότητα ήρθε αντιμέτωπη με μία πρωτοφανή συνθήκη, η οποία με το πέρασμά της πραγματοποίησε σωρεία αλλαγών στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Αλλαγές που μέχρι πρόσφατα δεν είχε σκεφτεί ανθρώπινος νους, πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της ασθένειας του κορονοϊού, η οποία πολύ γρήγορα μετατράπηκε σε πανδημία, επηρεάζοντας χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο (Rajkumar, 2020).

Η καλπάζουσα επέλαση του covid-19 (coronavirus disease 2019), προκάλεσε μία κρίση στην υγεία των ανθρώπων με εξαιρετικά σημαντικό αριθμό επιβεβαιωμένων κρουσμάτων και θανάτων (Adhikari, et al., 2020). Η ταχύρρυθμη μετάδοση του ιού οδήγησε την ανθρωπότητα στην απόφαση να θέσει ως κύρια προτεραιότητα την προάσπιση της υγείας, τόσο σωματικής όσο και ψυχικής. Αυτή η απόφαση είχε ως αποτέλεσμα να επιβληθεί στην πλειονότητα των κρατών καθολική απαγόρευση κυκλοφορίας (lockdown), για ένα σημαντικό διάστημα, προκειμένου να περιοριστεί η διασπορά του ιού και κάθε χώρα να αναλάβει τα απαραίτητα μέτρα προφύλαξης και αντιμετώπισης. Η νέα συνθήκη επηρέασε ανεξαιρέτως όλες τις ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού. Η κοινωνική απόσταση, η αναστολή λειτουργίας ορισμένων θέσεων εργασίας και όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, είναι από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα μέτρων που εφαρμόστηκαν στις περισσότερες χώρες (Andrews, Foulkes, & Blakemore, 2020). Τα παραπάνω διαμόρφωσαν, για ένα σημαντικό διάστημα, την καθημερινότητα των ανθρώπων με νέες συνήθειες και προτεραιότητες.

Η οικογενειακή ζωή δεν έμεινε ανεπηρέαστη, καθώς εκτιμάται ότι αναρίθμητο πλήθος παιδιών δεν είχε πρόσβαση στη σχολική κοινότητα, στις δραστηριότητες ή στους τόπους ψυχαγωγίας. Το ίδιο συνέβη και με τις δραστηριότητες των γονέων, ενώ η εργασία τους είτε ανεστάλη, είτε εργαζόταν από το σπίτι, χωρίς να γνωρίζουν τη διάρκεια αυτής της κατάστασης (Cluver, et al., 2020). Έτσι, η υποχρεωτική παραμονή στο σπίτι, σε συνδυασμό με τον καταγισμό πληροφοριών που μεταδιδόταν σε καθημερινή βάση, αύξησε σε σημαντικό βαθμό τα επίπεδα άγχους και στρες (Dalton, et al., 2020). Με βάση ορισμένα στοιχεία, αυτή η συνθήκη σήμανε κατάσταση

έκτακτης ανάγκης για την υγεία των παιδιών, καθώς σημειώθηκαν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, αυξήθηκαν οι καταγγελίες για κακοποίηση παιδιών, ενώ για πολλές οικογένειες η δυσμένεια των οικονομικών συνθηκών όξυνε ακόμη περισσότερο τη συνολική κατάσταση, οδηγώντας σε τέτοιου είδους ακραίες συμπεριφορές (Cluver, et al., 2020).

Για πολλούς γονείς, η αναγκαστική παραμονή στο σπίτι είχε ως αποτέλεσμα τη ριζική αλλαγή των -μέχρι πρότινος- συνηθειών, καθώς και την ανάληψη νέων ρόλων. Από τη μία, η ανάγκη υποστήριξης και προστασίας των παιδιών, εν μέσω των πρωτόγνωρων συνθηκών, σε συνδυασμό με την αναστολή ή ακόμη και την απώλεια της εργασίας τους, οικονομική ανασφάλεια, δημιουργήσε αβεβαιότητα και αυξημένο στρες στους γονείς. Έτσι, η αντιμετώπιση της όλης κατάστασης επιβαρύνθηκε στο μέγιστο βαθμό. Επιπλέον, ο ρόλος ορισμένων γονέων εμπλουτίστηκε από τη στιγμή που ανέλαβαν το ρόλο του δασκάλου, εξαιτίας των κλειστών σχολείων και της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης (Cluver, et al., 2020; Weaver & Swank, 2020). Οι απρόσμενες και ταχύτατες αλλαγές στην καθημερινότητα των ανθρώπων σε συνδυασμό με την κοινωνική απομόνωση, οδήγησαν στην ανάγκη λήψης υποστηρικτικών μέτρων από τις εκάστοτε πολιτείες, για την ψυχική και συμπεριφορική υγεία, τόσο των γονέων όσο και των παιδιών (Patrick, et al., 2020).

Εστιάζοντας στις οικογένειες με εφήβους, η καταναγκαστική παραμονή στο σπίτι ήταν πιθανό να συνδυαστεί με περιστατικά έντονων διαφωνιών και συγκρούσεων, εξαιτίας της μεταβατικής περιόδου που βιώνουν. Η επίδραση των συνεπειών της υγειονομικής κρίσης στο στάδιο αυτό, σύμφωνα με έρευνες, πιστοποιεί ότι εκδηλώθηκαν παρόμοια περιστατικά (Dalton, et al., 2020). Στον αντίποδα, ωστόσο, η όλη κατάσταση ήταν πιθανό να δημιουργήσει πιο ισχυρούς δεσμούς μεταξύ των οικογενειών και να καταπολεμήσουν από κοινού την πρόκληση. Στην πραγματικότητα, πλήθος οικογενειών αξιοποίησαν τη νέα συνθήκη επιτυγχάνοντας τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των μελών τους (Rogers, Ha, & Ockey, 2021). Για να ενισχυθεί η προσπάθεια αυτή, ορισμένοι οργανισμοί προσέφεραν συμβουλές και ιδέες σε γονείς για τη δημιουργία θετικών σχέσεων και την αντιμετώπιση των αρνητικών συμπεριφορών. Αξίζει να επισημανθεί ότι ο συνδυασμός της εφηβείας με τον εγκλεισμό, αποστέρησε από τους εφήβους μία από τις πιο καθοριστικές περιόδους της ζωής τους, αποκόπτοντας τις διαπροσωπικές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους, όντας μακριά από το σχολείο και τις δραστηριότητες τους (Cluver, et al., 2020).

Σαφέστατα, η επίδραση του εγκλεισμού δεν αποτελεί τη μοναδική απειλή, καθώς είναι υπαρκτή η πιθανότητα εμφάνισης παρόμοιων φαινομένων και μελλοντικά. Εξάλλου, το χρονικό διάστημα που διεξήχθη η έρευνα, η πλειονότητα των χωρών παγκοσμίως είχε εισέλθει σε δεύτερη φάση εγκλεισμού για άγνωστο χρονικό διάστημα. Με βάση αυτή την οπτική, η κατάσταση που επικράτησε, αποτέλεσε έναυσμα για την αξιοποίηση «αποτελεσματικών στρατηγικών», προκειμένου οι οικογένειες «να ανταποκριθούν, να προστατεύσουν το μέλλον των παιδιών» και να αποφύγουν πιθανές μακροπρόθεσμες συνέπειες (Cluver, et al., 2020, σελ. 64. Wang, et al., 2020).

Η παρούσα έρευνα επιδιώκει να διερευνήσει τις εμπειρίες γονέων με παιδιά στην εφηβεία, κατά την περίοδο του εγκλεισμού. Το κεντρικό ερώτημα της έρευνας ορίζεται ως εξής «Πώς βίωσαν οι έφηβοι και οι οικογένειές τους τον εγκλεισμό κατά τη διάρκεια της πανδημίας, σύμφωνα με την οπτική των γονέων;», με τέσσερις άξονες: «Νοηματοδότηση εφηβείας από τους γονείς», «Εμπειρία γονέων και εφήβων από την περίοδο της πανδημίας», «Συνολική εμπειρία γονέων με πανδημία», «Διαχείριση εγκλεισμού από γονείς και εφήβους».

Κεφάλαιο 2: Μέθοδος

Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, καθώς στόχος είναι η μελέτη των εμπειριών κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Στόχο της ποιοτικής μεθοδολογίας αποτελεί η κατανόηση βιωμάτων και εμπειριών των ανθρώπων, που σημειώνονται υπό συγκεκριμένες, ιδιαίτερες συνθήκες, καθώς και ο τρόπος διαχείρισής τους. Επιπλέον, από την οπτική του ερευνητή το ενδιαφέρον στρέφεται στην κατανόηση του νοήματος που αποδίδουν οι συμμετέχοντες για το φαινόμενο που προσεγγίζουν (Willig, 2015).

2.1 Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν οκτώ γονείς με παιδιά που διανύουν το στάδιο της εφηβείας, από το φιλικό περιβάλλον της ερευνήτριας. Ειδικότερα, επιλέχθηκε η βολική δειγματοληψία, σύμφωνα με την οποία, το δείγμα επιλέγεται με κριτήριο ευκολίας από τον ερευνητή (Robson, 2010). Πρόκειται, λοιπόν, για οκτώ γονείς ηλικίας 40-65 ετών και συγκεκριμένα επτά γυναίκες και έναν άνδρα. Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης των συνεντεύξεων, πέντε από τους συμμετέχοντες δραστηριοποιούνταν στον ιδιωτικό τομέα, ένας στο δημόσιο, ένας ήταν αυτοαπασχολούμενος και ένας συνταξιούχος. Αξίζει να σημειωθεί ότι όσο διήρκεσε ο εγκλεισμός λόγω της πανδημίας, δύο από τους οκτώ γονείς εργάζονταν από το σπίτι, καθώς αναστάλη η διαζώσης εργασία τους.

2.2 Εργαλεία και υλικό

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με ημιδομημένες συνεντεύξεις, στις οποίες ο ερευνητής με τη δημιουργία ενός οδηγού συνέντευξης, επιδιώκει με τις ερωτήσεις του να ενθαρρύνει τον συνεντευξιζόμενο να καταθέσει τις εμπειρίες του, έχοντας υπόψη παράλληλα να μην τον κατευθύνει. Τα παραπάνω δεν καθιστούν την τεχνική εύκολα διαχειρίσιμη, καθώς η ζωντανή επικοινωνία απαιτεί μία ισορροπημένη αλληλεπίδραση μεταξύ συνεντευκτή και συνεντευξιζόμενου. Επίσης, σημαντικό ρόλο σε αυτή την αλληλεπίδραση κατέχουν η κοινωνική ταυτότητα του ομιλητή (φύλο, ηλικία) και η γλώσσα με το ύφος που χρησιμοποιεί (Willig, 2015).

Με βάση το ερευνητικό ερώτημα σχεδιάστηκε ο οδηγός συνέντευξης με τέσσερις άξονες προς διερεύνηση. Αυτοί είναι «Νοηματοδότηση εφηβείας από τους γονείς», «Εμπειρία γονέων και εφήβων από την περίοδο της πανδημίας», «Συνολική εμπειρία γονέων με πανδημία», «Διαχείριση εγκλεισμού από γονείς και εφήβους» (βλ. Παράρτημα I, σελ. 38). Ενδεικτικές ερωτήσεις για τον κάθε άξονα παρουσιάζονται στη συνέχεια. Για τον πρώτο άξονα, ενδεικτική είναι η ερώτηση «Πώς ορίζετε την εφηβεία;», ενώ για το δεύτερο «Πώς ήταν για τα παιδιά η εμπειρία με τον εγκλεισμό;». Ακόμη, ο τρίτος άξονας περιλαμβάνει την ερώτηση «Πώς ήταν για εσάς η εμπειρία με την πανδημία;», ενώ ο τέταρτος «Με ποιους τρόπους διαχειριστήκατε τις ημέρες του εγκλεισμού;». Λαμβάνοντας υπόψη την ευελιξία στην περίπτωση των ημιδομημένων συνεντεύξεων, αναφορικά με τις τροποποιήσεις που δύναται να πραγματοποιήσει ο ερευνητής (Willig, 2015), με το πέρας της πρώτης συνέντευξης, προστέθηκε μία επιπλέον ερώτηση στον τέταρτο άξονα. Η προσθήκη αυτή αφορούσε στη σύγκριση της εφηβείας με τον εγκλεισμό και σε ποιο βαθμό οξύνθηκε ή και όχι η υπάρχουσα κατάσταση.

2.3 Διαδικασία

Δεδομένων των συνθηκών που επικράτησαν λόγω της πανδημίας, για την αποφυγή του συγχρωτισμού της ερευνήτριας και των συμμετεχόντων, οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν εξ' αποστάσεως, με τη χρήση διαδικτυακής πλατφόρμας. Έπειτα, με τη σύμφωνη γνώμη των συμμετεχόντων ηχογραφήθηκαν, προκειμένου τα δεδομένα να αξιοποιηθούν με ακριβή τρόπο κατά τη διαδικασία της ανάλυσης.

Ο νέος τρόπος εξ' αποστάσεως επικοινωνίας, λόγω της πανδημίας και της αναγκαστικής παραμονής στο σπίτι, εισήγαγε νέες συνήθειες στις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων. Για τη διεκπεραίωση σημαντικών υποχρεώσεων, όπως για παράδειγμα η εργασία, η χρήση διαφόρων εφαρμογών επικοινωνίας του διαδικτύου, προσέφερε ουσιαστικές εναλλακτικές λύσεις. Σύμφωνα με ορισμένα στοιχεία, διάφορα παραδείγματα ερευνητών που πραγματοποίησαν εξ' αποστάσεως συνεντεύξεις, επιβεβαιώνουν ότι αυτή η μέθοδος λειτούργησε θετικά με την εύκολη πρόσβαση, την εξοικονόμηση χρόνου και τη διασφάλιση της υγείας. Από την άλλη πλευρά, η έλλειψη της πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνίας και η εμφάνιση τεχνικών προβλημάτων, δημιούργησαν μειονεκτήματα στην εν λόγω επικοινωνία. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, η επίλυση σημαντικών προβλημάτων, ιδιαίτερα στη συγκεκριμένη περίοδο αποτελεί το κυριότερο επίτευγμα της εξ' αποστάσεως επικοινωνίας (Gray, et al., 2020)

Η έρευνα εγκρίθηκε από την Επιτροπή Δεοντολογίας του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης, στις 22/12/20 με αριθμό πρωτοκόλλου 14. Στη συγκεκριμένη έρευνα, η πρώτη προσέγγιση των συμμετεχόντων πραγματοποιήθηκε με τηλεφωνική επικοινωνία, για μία σύντομη ενημέρωση σχετικά με το σκοπό της έρευνας, την κατάθεση της πρότασης για τη συμμετοχή σε αυτή και έπειτα την επιλογή της πλατφόρμας επικοινωνίας και της ημερομηνίας της εξ' αποστάσεως συνάντησης. Συνολικά προσεγγίστηκαν δέκα γονείς. Σε πρώτη φάση, μετά την πρώτη επικοινωνία με τους οκτώ γονείς, δύο εξ' αυτών αρνήθηκαν την πρόταση, λόγω έλλειψης χρόνου και για λόγους υγείας. Στη συνέχεια, προέκυψαν δύο επιπλέον συμμετέχοντες, ένας εκ των οποίων εθελοντικά προσφέρθηκε να συμμετάσχει, ύστερα από σχετική συζήτηση με έναν από τους αρχικούς συμμετέχοντες, ενώ για το δεύτερο ακολουθήθηκε η προβλεπόμενη διαδικασία.

Στην επόμενη φάση, στάλθηκαν στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο των συμμετεχόντων τα έντυπα ενημέρωσης συγκατάθεσης (βλ. Παράρτημα II, σελ. 40), αναφερόμενα στη διασφάλιση της ανωνυμίας τους, την απόκρυψη προσωπικών δεδομένων, καθώς και την αποδοχή τους για την ηχογράφηση της συνέντευξης. Επιπλέον, αναφερόταν η διαδικασία που προβλέπεται για την αξιοποίηση των δεδομένων, όπως η απομαγνητοφώνηση του υλικού κατά λέξη, η χρήση ψευδώνυμων για κάθε συμμετέχοντα και η ασφαλής αποθήκευση τόσο των ηχητικών αρχείων, όσο και των αρχείων κειμένου. Τα έντυπα ενημέρωσης συγκατάθεσης στάλθηκαν εκ νέου υπογεγραμμένα από τους γονείς στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο της ερευνήτριας. Η εκτιμώμενη διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν περίπου 60 λεπτά, η οποία αναγραφόταν επίσης στα έντυπα συγκατάθεσης. Σε κάθε περίπτωση, η συμμετοχή ήταν εθελοντική, κατά την οποία οι συμμετέχοντες διατηρούσαν αναμφίβολα το δικαίωμα να αρνηθούν τη συμμετοχή τους, είτε να την αποσύρουν σε οποιοδήποτε στάδιο.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μέσω της πλατφόρμας WebEx, στην οποία διέθεταν όλοι οι γονείς πρόσβαση, μέσω των λογαριασμών που κατείχαν για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση τα παιδιά τους. Με τον τρόπο αυτό, ο καθορισμός του μέσου και της ημερομηνίας της εξ' αποστάσεως συνάντησης ήταν πολύ πιο απλός. Η

διάρκεια των συνεντεύξεων ποικίλλει από 12 λεπτά έως 1 ώρα και 30 λεπτά. Οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν ηχητικά και εκ παραδρομής με τη χρήση κάμερας, παρότι υπήρξε συναίνεση μόνο για ηχογράφησή τους, γεγονός που έγινε άμεσα αντιληπτό. Στη συνέχεια, ενημερώθηκαν σχετικά οι συμμετέχοντες ότι καταστράφηκαν τα αρχεία εικόνας, μέσω της μετατροπής τους σε αρχεία ήχου και ρωτήθηκαν σχετικά με το αν παρόλα αυτά, θα ήθελαν να αποσύρουν τα δεδομένα τους. Κανένας από τους συμμετέχοντες δε ζήτησε να αποσυρθούν τα δεδομένα του.

2.4 Μέθοδος Ανάλυσης

Για την ανάλυση των δεδομένων επιλέχθηκε η μέθοδος της θεματικής ανάλυσης. Πρόκειται για μία μέθοδο, που στόχος της είναι ο εντοπισμός και η οργάνωση επαναλαμβανόμενων μοτίβων στο περιεχόμενο των ποιοτικών δεδομένων (Willig, 2015). Ξεκινώντας τη θεματική ανάλυση, πρώτο βήμα αποτελεί η εξοικείωση του ερευνητή με τα δεδομένα, καθώς ακόμη η μετεγγραφή των συνεντεύξεων σε γραπτό κείμενο (Braun & Clarke, 2006). Το δεύτερο βήμα της θεματικής ανάλυσης περιλαμβάνει τη διαδικασία της κωδικοποίησης. Ο ερευνητής εξετάζοντας το κείμενο γραμμή προς γραμμή, σκοπεύει να εντοπίσει τις μονάδες που προσδίδουν νόημα στα δεδομένα και να τις ονομάσει με ένα όνομα - κωδικό (Willig, 2015). Στη συνέχεια, έχοντας συγκεντρώσει μία λίστα με τους κωδικούς, μεταβαίνει στο τρίτο βήμα, στο οποίο πραγματοποιείται η αναζήτηση και η δημιουργία των θεμάτων (Braun & Clarke, 2006). Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι κωδικοί δεν είναι το ίδιο με τα θέματα, διότι συνοψίζουν τις βασικές μονάδες νοήματος από τα δεδομένα. Τα θέματα, από την άλλη, συμπυκνώνουν ομάδες κωδικών και συνιστούν ένα μεταγενέστερο επίπεδο ανάλυσης (Willig, 2015). Μόλις ολοκληρωθεί η δημιουργία των θεμάτων, ακολουθεί ο διαχωρισμός, η βελτίωση και η ταξινόμηση αυτών, τέταρτο βήμα, σύμφωνα με τα κοινά στοιχεία που παρουσιάζουν, ενώ στο πέμπτο βήμα πραγματοποιείται η ονομασία των τελικών θεμάτων. Η ανάλυση ολοκληρώνεται με την παρουσίαση, σύνταξη των θεμάτων, τα οποία συνοδεύονται από αυτούσια αποσπάσματα των συνεντεύξεων (Braun & Clarke, 2006).

Κεφάλαιο 3: Ανάλυση

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιείται η ανάλυση και παρουσίαση των ευρημάτων. Η παρούσα έρευνα είχε ως στόχο να μελετήσει τις εμπειρίες γονέων με παιδιά στην εφηβεία, κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού και συγκεκριμένα την περίοδο που διήρκεσε ο εγκλεισμός (lockdown). Η ανάλυση των δεδομένων, που συλλέχθηκαν από οκτώ συνεντεύξεις με ισάριθμους γονείς, αφορά στην εμπειρία των γονέων με την εφηβεία, στην εμπειρία γονέων και εφήβων με την πανδημία και στη διαχείριση του εγκλεισμού.

Η ανάλυση ανέδειξε τρία κεντρικά θέματα και οκτώ υποθέματα, τα οποία αναπτύσσονται στη συνέχεια (βλ. Πίνακα 1). Πιο αναλυτικά, στο πρώτο θέμα «Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση», αναφέρεται η προσπάθεια των γονέων να ορίσουν την εφηβεία. Επιπλέον, αποτυπώνεται η συνολική εμπειρία τους κατά την μετάβαση των παιδιών στην εφηβεία, συμπεριλαμβανομένων των αλλαγών, των στάσεων και των τρόπων διαχείρισης όλων αυτών από την πλευρά των γονέων. Ακολουθεί το δεύτερο θέμα «Πανδημία και εφηβεία», στο οποίο παρουσιάζεται η επίδραση του φαινομένου, τόσο στους εφήβους όσο και στις οικογένειές τους. Τέλος, στο τρίτο θέμα «Οικογένειες με εφήβους: Η εμπειρία με τον εγκλεισμό», πραγματοποιείται η συνολική αποτίμηση της εμπειρίας των γονέων κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται αναλυτικά τα θέματα και τα υποθέματα, τα οποία οδήγησαν στη δημιουργία των τελικών θεμάτων. Σε κάθε υποθέμα παρατίθενται αυτούσια αποσπάσματα των συνεντεύξεων, στα οποία είναι ευδιάκριτος ο αριθμός της συνέντευξης. Ακόμη, τα γράμματα «Ε» και «Σ» υποδηλώνουν τις λέξεις ερευνήτρια και συνεντευξιαζόμενος αντίστοιχα, ενώ ο αριθμός που ακολουθεί, υποδηλώνει τον αριθμό της συνέντευξης από την οποία προέρχεται, παραδείγματος χάρη «Σ1». Οι κωδικοί, τα θέματα και τα υποθέματα της ανάλυσης συμπεριλαμβάνονται στο παράρτημα (βλ. Παράρτημα III, σελ. 41).

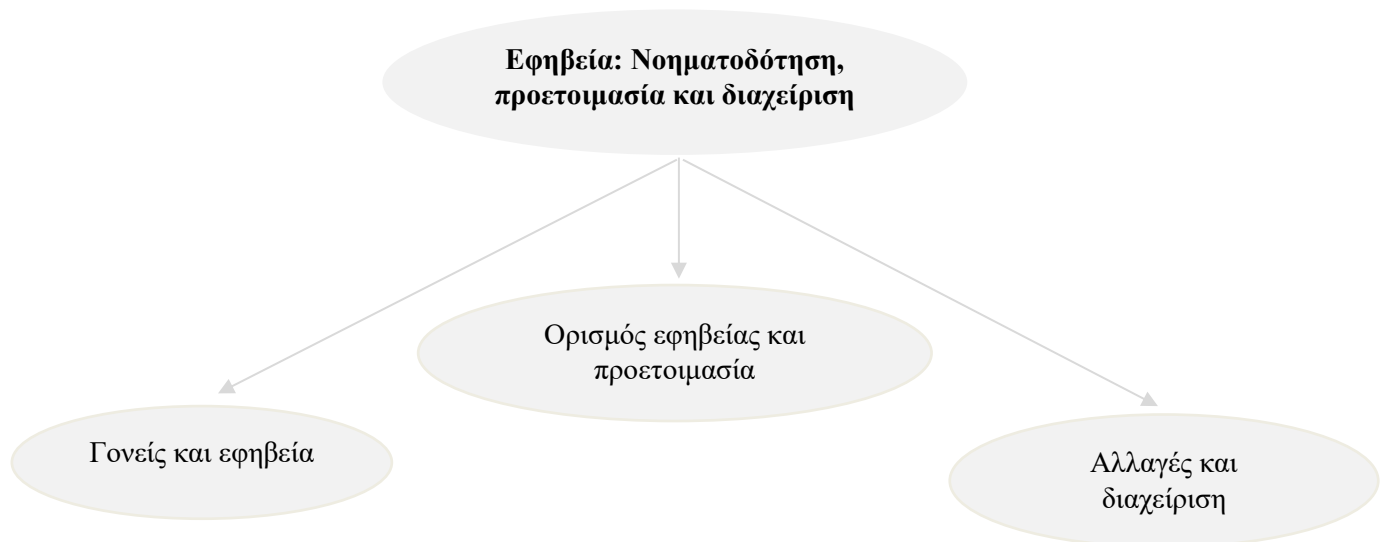
Πίνακας 1

Θέματα και Υποθέματα Ανάλυσης

Θέματα	Υποθέματα
1. Εφηβεία: Νοηματοδότηση εφηβείας και διαχείριση	α. Ορισμός εφηβείας και προετοιμασία β. Γονείς και εφηβεία γ. Αλλαγές και διαχείριση
2. Πανδημία και εφηβεία	α. Εμπειρία με την πανδημία β. Εγκλεισμός και εφηβεία γ. Διαχείριση εγκλεισμού
3. Οικογένειες με εφήβους: Η εμπειρία με τον εγκλεισμό	α. Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση; β. Αποτίμηση εμπειρίας με εγκλεισμό

3.1 Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση

Το πρώτο κύριο θέμα της ανάλυσης περιλαμβάνει τρία υποθέματα, τα οποία σχετίζονται με τον ορισμό της εφηβείας από τους γονείς, τις απόψεις τους σχετικά με το ρόλο και τη στάση που διατήρησαν απέναντι στους εφήβους, καθώς ακόμη και τους τρόπους με τους οποίους διαχειρίστηκαν τις εναλλαγές της εφηβείας (βλ. Σχήμα 1).

Σχήμα 1. Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση.

3.1.1 Ορισμός εφηβείας και προετοιμασία

Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε ότι η πλειονότητα των γονέων στην προσπάθεια απόδοσης νοήματος, συνέκλινε στον χαρακτηρισμό της εφηβείας ως μίας μεταβατικής περιόδου, κατά την οποία ένα παιδί μεταβαίνει από την παιδική στην ενήλικη ζωή (Feldman, 2011). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα λόγια ενός συμμετέχοντα:

Σ4: «Ε η εφηβεία τώρα.: σύμφωνα με ότι ότι ξέρω και ότι έχω διαβάσει στο παρελθόν και ότι βιώνω, θεωρώ ότι είναι μετάβαση από την παιδική ηλικία στην ενήλικη ζωή (.) αυτό θεωρώ εγώ σαν ορισμό της εφηβείας με όλα τα παρελκόμενα βέβαια».

Η συγκεκριμένη μετάβαση χαρακτηρίζεται από ένα πλήθος αλλαγών που συντελούνται στο άτομο και η ποιότητά της εξαρτάται από πολλαπλούς παράγοντες. Από την πλευρά των γονέων, παρατηρήθηκε έντονο ενδιαφέρον για την επικείμενη μετάβαση των παιδιών τους, προβαίνοντας στη λήψη και ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων από οικεία πρόσωπα, τα οποία βίωναν ήδη τη μεταβατική περίοδο. Αυτή η ενέργεια, οδήγησε στη δημιουργία σκέψεων στους ίδιους τους γονείς, σχετικά με το πώς θα ανταπεξέλθουν μελλοντικά, βιώνοντας επί της ουσίας τη μετάβαση των παιδιών τους.

Σ4: «Ε επειδή ε.: επειδή έχω βιώσει την εφηβεία του ανιψιού μου, ο οποίος τώρα είναι στα είκοσι δύο, σκεφτόμουνα πάντα να σκεφτόμουνα το τι θα γίνει και με το δικό μου το παιδί, πώς θα είναι η δική του εφηβεία, να το σκεφτόμουνα, βέβαια δεν είχα καθίσει να

το αναλύσω, περίμενα να έρθει, αλλά:: σίγουρα περνούσανε διάφορα θέματα από το μυαλό μου αυτά που έβλεπα, σκεφτόμουν το δικό μου το παιδί θα το κάνει, θα ανταπεξέλθει έτσι, εγώ πώς θα ανταπεξέλθω σε όλο αυτό;».

Ταυτόχρονα, προέκυψαν επιπλέον σκέψεις σχετικά με το πώς θα αντιμετωπίσουν ενδεχόμενες δυσκολίες αυτής της περιόδου, προκαλώντας ορισμένες φορές τη δημιουργία προβληματισμών.

E: «Πριν φτάσει στην εφηβεία, πριν παρατηρήσεις όλες αυτές τις αλλαγές ε:: είχες σκεφτεί στο παρελθόν πώς θα είναι τα πράγματα;

Σ8: E ναι και το είχα σκεφτεί και μάλιστα το φοβόμουν πάρα πολύ ε όταν θα 'ρθει αυτή η περίοδος, γιατί έβλεπα από τους γύρω πόσο δύσκολο είναι ε:: να διαχειριστείς μία έφηβη κόρη πιο πολύ έτσι από εμπειρία της ανιψιάς μου, ε:: έβλεπα πόσο άτιθασα είναι τα παιδιά:: ότι αλλάζονε το χαρακτήρα τους, εντάζει και ψιλο-φοβόμουνα η αλήθεια είναι αυτή».

Μία ακόμη πηγή πληροφόρησης για τους γονείς αποτέλεσε το διαδίκτυο. Οι ταχύρρυθμες αλλαγές στην τεχνολογία συγκριτικά με το παρελθόν και η ευκολία στην πρόσβαση τη σημερινή εποχή, παρέχουν πολλαπλάσιες ευκαιρίες για ενημέρωση αναφορικά με διάφορα ζητήματα. Ειδικότερα, η έρευνα άρθρων σχετικών με την εφηβεία, τις αλλαγές, ενδεχόμενους τρόπους διαχείρισης και συμβουλές περί αυτών, προτιμήθηκε ιδιαίτερα από τους περισσότερους γονείς, όπως επισημαίνει χαρακτηριστικά ένας από τους συμμετέχοντες:

Σ8: «E:: κατά καιρούς έχω διαβάσει ε:: κάποια:: σάιτ που μπορεί να έχουν είναι κάποιοι ψυχολόγοι ας πούμε που:: ε δίνουν συμβουλές πώς οι γονείς αντιμετωπίζουν τα παιδιά στην εφηβεία:: πώς μπορεί να αισθάνονται τα παιδιά...».

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι ορισμένοι γονείς επιχείρησαν να αυξήσουν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους γύρω από την εφηβεία, αφενός μέσα από τη συμμετοχή τους σε ομάδες γονέων και αφετέρου λαμβάνοντας επιπλέον συμβουλές από παιδοψυχολόγο. Ωστόσο, σημειώθηκαν περιπτώσεις γονέων, οι οποίοι προτίμησαν να μην ανατρέξουν για περαιτέρω πληροφόρηση, αλλά να διαχειριστούν τη μετάβαση στην εφηβεία με όποιον τρόπο θεώρησαν οι ίδιοι κατάλληλο.

E: «Πολύ ωραία, ε είχες διαβάσει κάποιο σχετικό βιβλίο να προετοιμαστείς ας πούμε, ε κάποιο άρθρο στο διαδίκτυο, οτιδήποτε σχετικά=

Σ3: =όχι το άφηνα, το άφησα έτσι να έρθει σιγά σιγά.».

3.1.2 Γονείς και εφηβεία

Αναφορικά με τις απόψεις των γονέων σχετικά με το ρόλο και τη στάση τους κατά τη διάρκεια της εφηβείας, οι συμμετέχοντες δε στάθηκαν στην απόδοση ενός και μόνο ρόλου. Οι χαρακτηριστικότεροι εξ' αυτών είναι ο καθοδηγητικός, ο συμβουλευτικός και ο ενθαρρυντικός ρόλος, όπως διαφαίνεται και από το παρακάτω απόσπασμα:

E: «=γενικά ποιος είναι ο ρόλος του γονέα κατά τη διάρκεια της εφηβείας;

Σ2: Εντάζει να το καθοδηγήσει σωστά, να του μιλήσει αρκετά, να κουβεντιάσουνε, ίσως να καθίσει να ακούσει τους προβληματισμούς του και να το συμβουλέψει κατάλληλα, ε:: κυρίως να κουβεντιάσει, να το ακούσει το παιδί=

E: =να είναι κοντά=

Σ2: =να να είναι κοντά να μιλάει με το παιδί και αναλόγως με τις ανάγκες του παιδιού να μπορεί να το συμβουλέψει, να το συμπαρασταθεί οτιδήποτε».

Στο σημείο αυτό, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο του γονέα σχετικά με την ποιότητα της επικοινωνίας που καλείται να αναπτύξει με το παιδί του. Σύμφωνα με έναν από τους συμμετέχοντες, η ανάπτυξη της εμπιστοσύνης μεταξύ του γονέα και του παιδιού αποτελεί από τα πιο βασικά και συνάμα δύσκολα εγχειρήματα, η οποία διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό την ποιότητα και την μορφή της μεταξύ τους επικοινωνίας.

Σ5: «Α μπράβο είναι είναι ναι, είναι πολύ σημαντικό είναι:: πιστεύω το πιο δύσκολο πράγμα σε έναν γονέα που μεγαλώνει συνειδητά τα παιδιά του να καταφέρει να ε:: να:: έχει εμπιστοσύνη το παιδί:: απέναντι στο μπαμπά ή στη μαμά και να πάει να του πει οποιοδήποτε μυστικό».

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ένας γονιός προκειμένου να επιτύχει την ανάπτυξη μιας ομαλής επικοινωνίας, καλείται από πολύ νωρίς να διαμορφώσει τις κατάλληλες συνθήκες, που ο ίδιος θεωρεί ιδανικές, για να οδηγήσουν στην επίτευξη του στόχου του. Αναλυτικότερα, όπως επισημαίνεται χαρακτηριστικά στο απόσπασμα που ακολουθεί, απαιτείται κατάλληλη προετοιμασία προτού το παιδί εισέλθει στο στάδιο της εφηβείας. Όσο πιο κοντινές είναι οι σχέσεις γονέα - παιδιού από την παιδική ακόμη ηλικία, είναι πιθανότερο να διατηρηθούν σε ικανοποιητικό βαθμό κατά τη διάρκεια της εφηβείας, στην οποία αναμένονται ορισμένες αλλαγές, αντιδράσεις από τον έφηβο (Sacks, et al., 2014). Επιπλέον, ένας από τους συμμετέχοντες όρισε σημαντική τη σχέση μεταξύ του ζευγαριού, καθώς επηρεάζει άμεσα τη συνολική ανάπτυξη των παιδιών.

Σ5: «Δηλαδή μη περιμένεις ένα:: έναν έφηβο να τον πλησιάσει ο πατέρας ή η μάνα ξαφνικά στα δεκατρία του στα δεκαπέντε του, όταν δεν υπάρχει προ-εργασία πολύ νωρίτερα (.) όταν δεν το χει πλησιάσει ποτέ ο πατέρας ή η μητέρα το παιδί να μιλήσουνε για τα πιο απλά και τα πιο:: ε:: (.) τα απλά και τα πιο καθημερινά θέματα να αρχίσει το παιδί να το εμπιστεύεται, να εμπιστεύεται το πατέρα και τη μητέρα, ούτως ώστε να φτάσει στην εφηβεία και να μπορέσει να το να το να είναι κοντά:: στο μπαμπά και στη μαμά:: να να να περάσει αυτή τη περίοδο ομαλά, χωρίς εξάρσεις και χωρίς εντάσεις».

Για τους περισσότερους συμμετέχοντες η υπομονή και η συζήτηση μεταξύ γονιού και εφήβου, θεωρούνται από τα πιο βασικά στοιχεία, τα οποία αποτελούν σημείο αναφοράς για μια ομαλή και αποτελεσματική επικοινωνία.

Σ6: «(.) θέλει μεγάλη υπομονή θέλει μεγάλη συζήτηση (.) είναι και μετά πιστεύω ότι η εφηβεία στα παιδιά τα φτιάχνει και η συμβίωση του ζευγαριού (.) είναι μεγάλη υπόθεση αυτό».

Στο πλαίσιο αυτό, οι γονείς επεσήμαναν τη σημαντικότητα των ορίων στην οικογένεια και ιδίως στο στάδιο της εφηβείας. Η οριοθέτηση στο σύστημα της οικογένειας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που καθορίζουν την ανάπτυξη και εξέλιξη των μελών της (Minuchin, 2000). Πιο συγκεκριμένα, η πλειονότητα του δείγματος θεωρεί σημαντική την καθοδήγηση του παιδιού μέσω των ορίων, ακόμη περισσότερο κατά τη μεταβατική περίοδο της εφηβείας, στην οποία τα παιδιά αντιτίθενται στην οριοθέτηση.

Σ5: «Ναι ε.: (.) χωρίς όρια, ακόμη και εγώ έχω όρια και ο πατέρας τους έχει όρια, παρόλο που είμαστε ο μπαμπάς και η μαμά.: και είμαστε ενήλικες, υπάρχουν όρια και σε εμάς (.) υπάρχουν όρια γιατί είμαστε οικογένεια (.) διαφορετικά βέβαια τα όρια τα δικά μας, διαφορετικά των παιδιών, όμως είναι ένα σπίτι, είναι μια οικογένεια και πρέπει να υπάρχουν όρια και κανόνες δε μπορεί (.) ούτε ο μπαμπάς και η μαμά να τα ισοπεδώσει όλα, ούτε και αυτά (.) αυτού είμαι αυστηρή και αυτού έχω τη μεγάλη.: αντιπαράθεση με τα παιδιά, γιατί αυτά.: σε αυτή την ηλικία και στην εφηβεία δεν θέλουν όρια (.)».

Ο λόγος για τον οποίο οι γονείς επιμένουν στην οριοθέτηση των παιδιών, σχετίζεται με την ανωριμότητα των τελευταίων να αντιληφθούν ορισμένες καταστάσεις λόγω του νεαρού της ηλικίας τους. Έτσι, μέσα από την ύπαρξη κάποιων σημείων που χρήζουν αυξημένης προσοχής, είναι δυνατή η καθοδήγηση των παιδιών σύμφωνα με την κατεύθυνση που θεωρούν ιδανική οι γονείς. Δύο από τους συμμετέχοντες αναφέρουν τα παρακάτω:

E: «Άρα θεωρείς πολύ σημαντικά τα όρια στη διαπαιδαγώγηση ενός παιδιού;

Σ3: Ναι, τα θεωρώ πολύ σημαντικά, γιατί το παιδί ε δεν είναι ώριμο να σκεφτεί ότι ξέρεις εγώ παραδείγματος χάρη με την ελευθερία ε μιλάμε τώρα με το ε.: για την έξοδο που είπα, δεν είναι σε θέση να σκεφτεί ότι ξέρεις εγώ την τάδε ώρα πρέπει να μαι σπίτι, γιατί αν περνάει η ώρα μετά.: γίνονται άλλα πράγματα μετά.: ξεφεύγω.: πιστεύω ότι εντάζει το παιδί δεν είναι τόσο πολύ ώριμο».

Σ4: «Φυσικά φυσικά φυσικά ε.: σε οτιδήποτε φυσικά και υπάρχουν όρια ε ακόμη και στο παιχνίδι, ακόμη και στη βόλτα ναι, γιατί πιστεύω ότι δεν είναι ένα παιδί σε αυτή την ηλικία δεν είναι.: έτοιμο να θέσει όρια στον εαυτό του (.) δε ξέρω αν ήτανε σωστό αλλά.: ε όρια βάσει των αναγκών του βέβαια.

E: Άρα λοιπόν πόσο πιστεύεις ότι είναι σημαντικά τα όρια ειδικά στην εφηβεία;

Σ4: (.) νομίζω ότι πρέπει να θέτονται όρια στην εφηβεία, γιατί όπως είπα και πριν όπως ανέφερα, δεν είναι ικανό ένα παιδί ε.: να θέσει όρια στον εαυτό του, οπότε αν δεν υπάρχει ο γονιός σαν σύμβουλος που όπως είπα πριν να του θέσει κάποια όρια, ε έστω και σύμφωνα με τις ανάγκες του ε.: ας μην είναι σε μεγάλο βαθμό ε.: για να μπορέσει δηλαδή να διαμορφώσει έτσι.: και το χαρακτήρα του και τη συμπεριφορά του».

Η ύπαρξη της οριοθέτησης απαιτεί και την υλοποίηση, τήρηση των ορίων τόσο από την πλευρά των γονέων, όσο και από την πλευρά των παιδιών. Ο λόγος έγκειται στο γεγονός ότι ενδεχόμενη αδιαφορία και υπεκφυγή, συνεπάγεται την περίσσεια και δίχως νόημα ύπαρξη των ορίων. Για το λόγο αυτό, η πλειονότητα του δείγματος θεωρεί ότι η έλλειψη οριοθέτησης στο πλαίσιο της οικογένειας, καθιστά την οικογένεια αυτομάτως δυσλειτουργική.

E: «Άρα λοιπόν θεωρείτε ότι είναι απαραίτητα σε πολύ μεγάλο βαθμό=

Σ7: =ναι το άλφα και το ωμέγα στους γονείς και:: και τα όρια που μπορείς να τα εφαρμόσεις όχι όρια για να λέμε».

3.1.3 Αλλαγές και διαχείριση

Όσον αφορά τη στάση των γονέων απέναντι στις δυσκολίες που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της εφηβείας, οι συμμετέχοντες ορίζουν ιδιαίτερες καθοριστικές την υποχώρηση των γονέων σε δύσκολες περιπτώσεις και την προσπάθεια για συμβιβασμό με τον έφηβο, προκειμένου να αποφευχθούν οι εντάσεις και η πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων.

Σ1: «Εννοείται υπάρχει κώδικας είναι η αγάπη που έχει, είναι η αγάπη που έχει ένα παιδί προς το γονιό και ένας γονιός προς το παιδί του, οπότε προσπαθούμε να συμβιβαστούμε κάποιες φορές (.) ε καταλαβαίνει ότι το κάνω από αγάπη, όλα αυτά που της λέω ε:: οπότε θέλει νομίζω αυτό κάποιες φορές όταν είναι πιο ήρεμη δηλαδή ότι καταλαβαίνει ότι όλα αυτά που της λέω ότι είναι από αγάπη και θέλω το καλό της».

Οι γονείς επεσήμαναν ακόμη, ότι έχει επέλθει αλλαγή και στη δική τους προσέγγιση απέναντι στους εφήβους. Συγκεκριμένα, έχουν διαπιστώσει αλλαγές τόσο στη δική τους συμπεριφορά, όσο και στη συνολική σχέση που διατηρούσαν με τα παιδιά τους. Οι αλλαγές από την πλευρά των γονέων εντοπίζονται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούν τις σκέψεις και τα επιχειρήματά τους με τους εφήβους συγκριτικά με την παιδική ηλικία, ενώ διαπιστώνουν ότι έχει αυξηθεί η υπομονή και η συγκαταβατική τους διάθεση. Αντίθετα, παρατηρήθηκε ότι η νευρικότητα σε συνδυασμό με την αίσθηση του φόβου και της ανασφάλειας, έχουν συμβάλει στην αλλαγή της προσέγγισης των γονέων. Όπως αναφέρουν και οι ίδιοι οι γονείς:

E: «E:: άλλαξε κάτι και στη δική σου προσέγγιση απέναντί του, η συμπεριφορά σου απέναντί του άλλαξε;

Σ2: Ναι διαφορετικός τρόπος που θα του μιλήσουμε, ε διαφορετικά επιχειρήματα που θα χρησιμοποιήσουμε όταν θα του μιλήσουμε για να του εξηγήσουμε κάποια πράγματα ε:: (...) ναι κυρίως όταν μιλάμε έχει αλλάξει ο τρόπος στη συμπεριφορά, κυρίως αυτό ανάλογα τα:: το τι θέλει αυτός, είναι και τα όρια που βάζουμε ή πράγματα που θα συζητήσουμε».

E: «Περνώντας τώρα η κόρη σου στην εφηβεία πώς ήταν για σένα αυτή η μετάβαση, πώς αισθάνθηκες ή πώς αισθάνεσαι ακόμα και τώρα βλέποντας να μεγαλώνει;

Σ8: Εντάξει σίγουρα έπαψα να νιώθω την ασφάλεια όπως ήταν πιο μικρή και την είχα πάντα μαζί μου (.) ε:: (.) εντάξει νιώθω κάποιους φόβους για τις παρέες της (.) αγωνία όταν αργεί να γυρίσει, εντάξει σίγουρα δεν είναι τόσο ανέμελα τα πράγματα όπως όταν έχεις ένα παιδί που το έχεις σπίτι και είναι:: δεμένο μαζί σου εντάξει και οι φόβοι μου σίγουρα είναι και μεγαλύτεροι γιατί είμαι και μόνη μαμά και ε:: (.) εντάξει αγωνία πιο πολύ αγωνία»

Η στάση των γονέων στις περισσότερες περιπτώσεις χαρακτηρίζεται ως αυστηρή. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι η διατήρηση μιας πιο αυστηρής στάσης, ιδιαίτερα στην εφηβεία, θωρακίζει κατά κάποιο τρόπο με μεγαλύτερη ασφάλεια τους γονείς, από το να παρεκκλίνουν τα παιδιά τους σε μη επιθυμητές κατ' αυτούς

συμπεριφορές και ενέργειες. Στην ουσία, όπως αναφέρεται και στο παρακάτω απόσπασμα, βασική ανησυχία των γονέων είναι να μην ακολουθήσουν τα παιδιά αντίθετη πορεία από αυτό που επιδιώκουν.

E: «Ναι ναι ναι, ε:: τώρα θέλω να σε ρωτήσω τον εαυτό σου θα τον χαρακτήριζες εμ:: θα σε χαρακτήριζες μάλλον πάρα πολύ αυστηρή, πάρα πολύ ελαστική, κάτι ανάμεσα σε αυτά τα δύο, πώς θα σε χαρακτήριζες;

Σ8: Κοίτα νομίζω ότι:: είμαι λίγο αυστηρή ε:: (.) δηλαδή υπάρχουνε φορές που είμαι αρκετά αυστηρή και ίσως μερικές φορές δε συγχωρώ και τον εαυτό μου,, γιατί ας πούμε δε τους δίνω περιθώρια ειδικά:: ειδικά με τη μικρή που συζητάμε τώρα γι' αυτήν ε:: (.) ναι νιώθω ότι μερικές φορές (.) τη στριμώχνω που λένε πολύ άγρια ε:: αυτό όμως (.) συμβαίνει λίγες φορές και συμβαίνει για πολύ σοβαρά ζητήματα που θα που θα είμαι τόσο πολύ:: ε::=

E: =αυστηρή=

Σ8: =αυστηρή μαζί της και όταν καταλάβω ότι ξεφεύγει και δεν ε:: δε με σέβεται, τότε εντάξει έχω κάποιες απαιτήσεις, γιατί νομίζω ότι ε:: την μεγάλωσα:: λίγο διαφορετικά (.) ε:: αλλά υπάρχουν και στιγμές όμως που είμαι πάρα πάρα πολύ ελαστική (.) ε:: σε σημείο που να μου λένε εντάξει δε πρέπει να της αφήνεις και τόσες πολλές ελευθερίες αλλά:: (.) ντάξει είναι οι αδυναμίες

E: =εντάξει όπως είπες σε κάποιες::=

Σ8: =συμβαίνει συνήθως όταν είσαι αυστηρός, αυτό συμβαίνει συνήθως από φόβο ε:: φοβάσαι τα παιδιά σου μην ξεφύγουνε:: μην πάρουν λάθος δρόμο.»

Αξίζει να επισημανθεί ότι η αυστηρή στάση που επιδεικνύει η πλειονότητα των γονέων, ιδιαίτερα στην εφηβεία, δεν υφίσταται κατά κανόνα σε όλες τις περιστάσεις της καθημερινότητας. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ευελιξία στις εναλλαγές της στάσης από αυστηρή σε ελαστική και το αντίθετο, όποτε το ορίζει η κατάσταση κατά την κρίση των γονέων.

E: «Ναι ναι τον εαυτό σου, αν και είπες σε πολύ γενικές γραμμές, θα τον χαρακτήριζες πολύ χαλαρό, πολύ αυστηρό, κάτι ανάμεσα σε αυτά τα δύο;

Σ6: Κατά ενενήντα τις εκατό στο χαλαρός, στο ήπιο, υπάρχουν στιγμές όμως που εντάξει γίνομαι (.) ε:: γίνομαι σκληρός, κάποια πράγματα όμως που σου είπα και πριν, έτσι όχι για να τα μαλώσω στο σπίτι, επειδή κάνανε μια ζημιά ή τι κάνανε, με ενδιαφέρει το πολύ το έξω (.) τουλάχιστον σε αυτή την ηλικία τώρα (.) με ποιους είναι, με τι πάνε, με ποιους κάνουν παρέες, να προσέχουν, δηλαδή τα όρια της ώρας που θα γυρίσουνε, δηλαδή αυτά με ενδιαφέρουν τώρα μέχρι να αρχίσουν να καταλαβαίνουν, όχι ότι δε καταλαβαίνουν, αλλά οι πειρασμοί είναι πολλοί και αυτή η ηλικία είναι λίγο περίεργη=

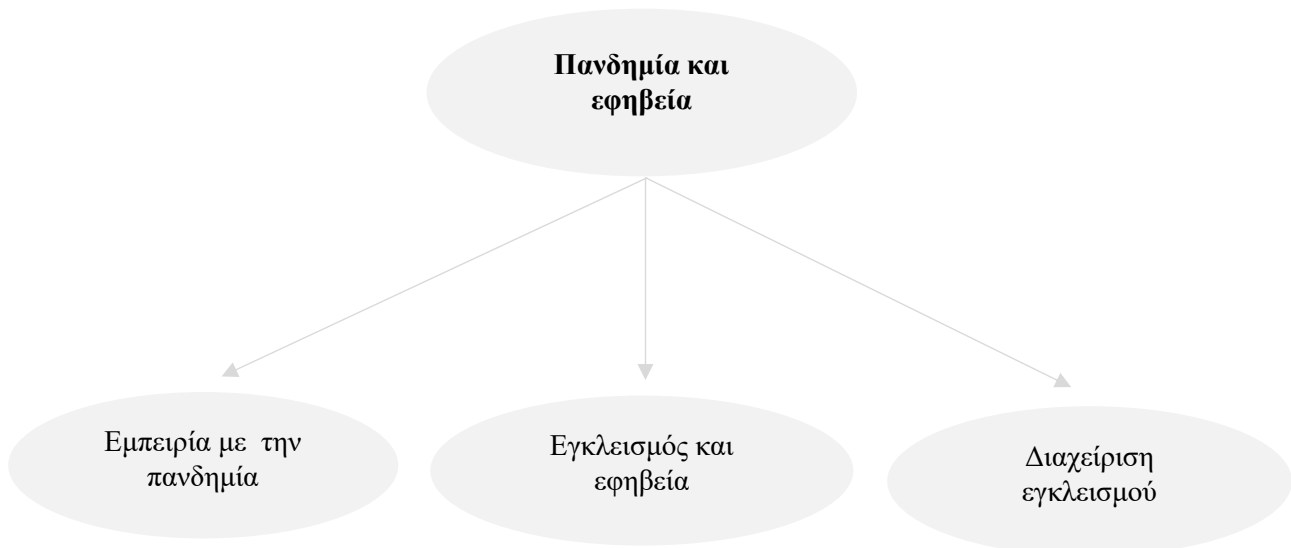
E: =χρειάζεται=

Σ6: =κατά ενενήντα τις εκατό είμαι σε χαλαρό στυλ και με τα παιδιά μου κάνω τα πάντα, μαζί τους τους ε διακοπές, ιστορίες, κακό, ώρες, ξενύχτια, τα παίρνω μαζί μου, κάνουν τους αρέσει η παρέα μου, φυσικά όχι όλες τις ώρες (.) δε γίνεται να τα χω εγώ και αυτά, είναι αυτά μ' αυτούς και με μένα κάποιες ώρες, αλλά σαν κανόνα είμαι στο χαλαρό»

Συνοψίζοντας τις εμπειρίες και τις απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την περίοδο της εφηβείας, διαπιστώνεται η αναφορά ορισμένων προκλήσεων που ανακύπτουν την περίοδο αυτή για τους γονείς, οι οποίες προκλήσεις χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και διαχείρισης.

3.2 Πανδημία και εφηβεία

Στο παρόν θέμα, αναδεικνύονται οι περιγραφές των γονέων σχετικά με την επίδραση της πανδημίας του κορονοϊού στη ροή της καθημερινότητας των οικογενειών με εφήβους, η οποία οδήγησε στην αναγκαστική συμβίωση ολόκληρης της οικογένειας για εξαιρετικά σημαντικό διάστημα. Τα τρία υποθέματα αυτής της κατηγορίας σχετίζονται με την εμπειρία γονέων και εφήβων με την πανδημία, τον εγκλεισμό και τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίστηκαν οι οικογένειες αυτή τη δύσκολη συνθήκη (βλ. Σχήμα 2).

Σχήμα 2: Πανδημία και εφηβεία.

3.2.1 Εμπειρία με την πανδημία

Η επέλαση του ιού, προκάλεσε σωρεία αλλαγών στην καθημερινότητα των ανθρώπων, οι οποίοι βρέθηκαν αντιμέτωποι με μία πρωτόγνωρη εμπειρία άνευ προηγουμένου, διακατεχόμενοι από φόβο για τις συνέπειες που δύναται αυτή να επιφέρει (Rajkumar, 2020). Τα λόγια των συμμετεχόντων φαίνεται να αποδίδουν πλήρως τη νέα πραγματικότητα:

Σ2: «Πρωτόγνωρη ε.: λίγο έτσι εμένα με διακατέχει ένας φόβος για αυτό το άγνωστο ή τι πραγματικά είναι, τι δεν είναι, τι μπορεί να προκύψει αν κολλήσουμε ή μη κολλήσουμε, γενικά πρωτόγνωρη και αυτό το άγνωστο που εμένα με τρομάζει λίγο αυτό η πανδημία».

Ε: «=ε.: πώς ήταν για σας η εμπειρία με την πανδημία;

Σ4: Ε με μία λέξη ήτανε ψυχοφθόρα ε.: (.)»

Σύμφωνα με τους γονείς, μία από τις πιο σημαντικές αλλαγές που προκάλεσε η πανδημία, ιδίως για τους εφήβους, αποτέλεσε η αναγκαστική παραμονή στο σπίτι, η οποία διέκοψε την καθημερινή συναναστροφή με τις παρέες τους. Η συγκεκριμένη αλλαγή, διαφοροποίησε τη διάθεση και την ψυχολογία των παιδιών, από τη στιγμή που στερήθηκαν για ένα εξαιρετικά σημαντικό διάστημα από την καθημερινότητά τους, τους φίλους, το σχολείο και τις δραστηριότητές τους.

E: «Για το ίδιο το παιδί πώς πιστεύεις ότι ήταν όλο αυτό με τον εγκλεισμό (.) πώς κύλησε; Σ4: Σίγουρα δυσκολεύτηκε, όσον αφορά:: με το σχολείο αρχικά ε:: δε μπορούσε να 'ρθει σε επαφή με τους φίλους του, ε:: όπως επίσης με τις υπόλοιπες δραστηριότητες, σταμάτησε να:: σταμάτησε την ε προπόνησή του ε:: σταμάτησε τις ε την ε το φροντιστήριο των αγγλικών, που πάλι ήτανε μέσω του διαδικτύου, ε:: ήτανε πιστεύω ότι κουράστηκε πολύ σε σχέση με την τηλεκπαίδευση, ε:: γιατί ήτανε μια εμπειρία καινούργια, και μεν ήτανε δεύτερη φορά που τη χρησιμοποιούσαμε, ε η πρώτη φορά ήταν το Μάρτη, δεύτερη φορά τώρα, ε απλά τώρα ήτανε σα να πηγαίναμε στο σχολείο, απλά τώρα ήμασταν στο σπίτι μας, με το ωρολόγιο πρόγραμμα ε το καθημερινό που είχανε στο σχολείο, με τα διαλείμματά τους, ε:: απλά νομίζω ότι δυσκολεύτηκε, ότι ήτανε κλεισμένος μέσα στο σπίτι με έναν υπολογιστή απέναντί του από τις οκτώ η ώρα το πρωί μέχρι το βράδυ στις οκτώ (.) νομίζω ότι:: δεν ήτανε και τόσο εύκολο και συν τοις άλλοις αυτό ότι έχασε τους φίλους του, ουσιαστικά δεν είχε την επαφή με τους φίλους του».

3.2.2 Εγκλεισμός και εφηβεία

Παρά την ομαλή πορεία προς την εφηβεία, όπως επισημάνθηκε από την πλειονότητα του δείγματος, η συμπεριφορά ενός εφήβου αναμένεται να εμφανίσει ορισμένες εναλλαγές κατά τη μεταβατική αυτή περίοδο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αλλαγές των εφήβων μεταβάλλουν σε σημαντικό βαθμό τόσο τη συμπεριφορά τους, όσο και στοιχεία ακόμη και του χαρακτήρα τους, τα οποία διατηρούσαν μέχρι αυτή την περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρήθηκε αυξημένη τάση για απομόνωση και νευρικότητα, πριν από την περίοδο της πανδημίας και του εγκλεισμού.

E: «Ε αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού παρατήρησες, παρατηρείς καθημερινά γενικότερα;

Σ8: (.) ναι σίγουρα ε:: μέχρι κάποιο μέχρι ας πούμε τα δέκα έντεκα της χρόνια ήτανε ένα παιδί που:: ήτανε τύπος και υπογραμμός, ήτανε πολύ:: συνεπής σε όλα, τώρα:: σίγουρα έγινε πιο ατίθαση, προσπαθεί να γίνει πιο ανεξάρτητη ε:: (.) έχει ε αλλάζει συνεχώς αντιλήψεις για το τι θέλει να κάνει στη ζωή της (...) σου λέει και κάτι τρελά:: ε:: (.) εντάζει αλλαγή:: απομονώνεται μέσα στο δωμάτιο πολλές ώρες, μπορεί να μιλάει με τους φίλους της ε:: (.) σίγουρα έχει νευρικότητα παραπάνω, εντάζει ανορεξία, δε τρώει για να είναι όμορφη [γέλια] ε:: πολλές αλλαγές εντάζει, διαβάζει σίγουρα λιγότερο από ότι διάβαζε, εντάζει όλα αυτά:: (...) της έχουνε όλη δηλαδή η εφηβεία την έχει επηρεάσει αρκετά

E: Εσύ αυτό πώς το διαχειρίζεσαι όλες αυτές τις αλλαγές που συμβαίνουν;

Σ8: E:: (...) με υπομονή ε:: με συμβουλές με πολύ:: μιλάμε πάρα πολύ:: ε:: (.) μερικές φορές και με νεύρα ανάλογα τι μπορεί να συμβαίνει δηλαδή=

E: =σίγουρα ανάλογα την περίπτωση=

Σ8: =αλλά συνήθως με υπομονή και με συζήτηση αυτό

E: Το κυριότερο ε:: αυτές οι αλλαγές έχουνε επηρεάσει ε τη σχέση σας μεταξύ:: μεταξύ εσάς τις δύο μητέρα και κόρη αυτές οι αλλαγές της εφηβείας;

Σ8: E:: νομίζω αρκετά τις έχουν επηρεάσει γιατί ήτανε ένα παιδί που ήτανε πολύ κολλημένο επάνω μου και τώρα:: εντάζει προσπαθεί και νιώθω ότι δε χρειάζεται κάποιες συμβουλές δικές μου:: (.) ότι:: μπορεί να σταθεί. να είναι πιο ανεξάρτητη:: ε:: ντάζει και εγώ το θέλω αυτό. αλλά βλέποντας να κάνει μερικά λάθη. δε μπορώ να την αφήσω».

Με βάση τα παραπάνω, προκύπτει ότι οι έφηβοι έχουν την τάση να απομονώνονται κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (Feldman, 2011). Σε συνδυασμό με την πανδημία και τον εγκλεισμό, η τάση αυτή αυξήθηκε κατακόρυφα, όπως επισημαίνει παρακάτω ένας γονιός. Τα παιδιά μη έχοντας πρόσβαση στην προηγούμενη καθημερινότητά τους, δηλαδή στο σχολείο, στους φίλους και στις δραστηριότητές τους, παρουσίασαν μία εσωστρέφεια, περνώντας το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας στο δωμάτιό τους.

Σ8: «Ε:: σίγουρα:: τη δυσκόλεψε πάρα πολύ, την απομόνωσε πάρα πολύ, γιατί κακά τα ψέματα τα παιδιά όλες αυτές τις ώρες που είναι μπροστά στο κομπιούτερ απομονώνονται και:: ίσως αποκτούνε και κάποια νευράκια λίγο παραπάνω, γιατί δε μπορούνε να βγούνε από το σπίτι, ένας εγκλεισμός πάντα τους δημιουργεί τέτοιες καταστάσεις (.) ε:: γενικά πιστεύω ότι:: ένα παιδί θέλει να ναι πιο ελεύθερο, δε θέλει να ναι μέσα στους τέσσερις τοίχους σίγουρα, τη βλέπω ότι της λείπει το σχολείο, της λείπουν οι φίλοι (.) ε:: οτιδήποτε έκανε (.) ο αθλητισμός, όλα όλα της λείπουν.

Ε: «Αυτό θέλω να σε ρωτήσω, πιστεύεις ότι όλη αυτή η κατάσταση έκανε ακόμη πιο δύσκολη την εφηβεία, ο εγκλεισμός δηλαδή (.) έχεις παρατηρήσει κάτι τέτοιο;

Σ8: Ο εγκλεισμός σίγουρα έφερε περισσότερη απομόνωση ε:: (.) και όταν λέω απομόνωση σημαίνει ότι:: ένα παιδί είναι μπροστά σε μία οθόνη πάρα πολλές ώρες και συνεχίζει να είναι και μετά από το σχολείο και μετά από το φροντιστήριο, γιατί θα πει α εγώ θα καθίσω να δω το έργο, να δω τη σειρά μου, να δω ε:: κάτι άλλο έναν αγώνα και τα λοιπά ε:: άρα είναι απόμακρο από την οικογένεια, γιατί:: σου λέω δηλαδή δημιούργησε σίγουρα περισσότερο εγκλεισμό αυτό όλο».

Η επίδραση του εγκλεισμού δεν ήταν δύσκολη μόνο για τους εφήβους. Από την πλευρά των γονέων, σημειώθηκαν περιπτώσεις στις οποίες ορισμένοι γονείς ήρθαν αντιμέτωποι κατά πρόσωπο με όλες τις δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένων των δυσκολιών και των αλλαγών που προέκυψαν τόσο στους ίδιους, όσο και στα παιδιά τους. Η προσπάθεια που κατέβαλαν προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις όποιες προκλήσεις, δημιούργησε επιπλέον άγχος και άλλαξε και τη δική τους διάθεση. Πιο αναλυτικά:

Σ1: «Ε:: ναι με άγχωσαν κάποιες στιγμές παραπάνω, ε:: που κλεινόταν μες το δωμάτιο, δε μ' άφηνε να μπω μέσα, ε:: και προσπαθούσα να δω τι ακριβώς έχει, τι την απασχολεί, μπορεί κάποιες φορές να έκλαιγε, να ήταν πολύ στεναχωρημένη και προσπαθούσε να μου πει τους λόγους, προσπαθούσα να την πείσω μάλλον να μου πει τους λόγους τους οποίους δεν είναι καλά, για να προσπαθήσω να την ε:: να της βρω μια λύση σε αυτό το πρόβλημα που έχει».

Η μακρά διάρκεια του εγκλεισμού και της αναγκαστικής συμβίωσης της οικογένειας, όξυνε έως ένα βαθμό τις διαφωνίες και τις εντάσεις μεταξύ των μελών (Dalton, Rapa, & Stein, 2020). Παρότι οι γονείς επιχείρησαν να διατηρήσουν ισορροπίες στις προκλήσεις της νέας καθημερινότητας, η ολοένα αυξανόμενη κόπωση λόγω του εγκλεισμού, οδήγησε αναπόφευκτα στη δημιουργία εντάσεων.

Ε: «Ε:: υπήρξαν δύσκολες στιγμές κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού;

Σ3: Λογικό είναι να υπήρξαν και κάποιες διαφωνίες ε ναι

Ε: Πώς τις διαχειρίστηκες αυτές;

Σ3: Μ: (..) ε: προσπαθούσα να κρατήσω την ηρεμία μου, για να μπορώ δηλαδή, όχι με νεύρα ε: συνέχεια ήμουν ε: προσπαθούσα με το χαμόγελο στα χείλη να τους πω ότι ξέρετε πρέπει να γίνουν έτσι τα πράγματα, για να μην τους δώσω την εντύπωση ότι ενοχλούμαι και εγώ πάρα πολύ και έτσι δημιουργήσω μεγαλύτερες εντάσεις (.) οπότε εντάζει».

E: «Αυτό θέλω να σε ρωτήσω, υπήρξε: ε ο εγκλεισμός ένα παραπάνω: πώς να το πω ένα παραπάνω έναυσμα για να δημιουργηθούν έξτρα εντάσεις στο: στην καθημερινότητα;

Σ8: Κοίτα ε: μαζί μου όχι γιατί: όπως σου είπα δεν είμαι πάρα πολλές ώρες στο σπίτι, αλλά: βλέπω ας πούμε ότι μαλώνει με τον αδερφό της πάρα πολύ: για πολύ ασήμαντα πράγματα=

E: =για το παραμικρό δηλαδή=

Σ8: =της φταίει και μόνο η παρουσία ε: (.) ντάζει είναι απομονωμένα τα παιδιά, είναι (...) ντάζει αντιδρούνε σε όλο αυτό και λένε μέχρι τότε γιατί κουράστηκαν (...)

3.2.3 Διαχείριση εγκλεισμού

Συνοψίζοντας τους τρόπους με τους οποίους διαχειρίζονται οι γονείς τις αλλαγές και τις εντάσεις που σημειώνονται κατά τη διάρκεια της εφηβείας, προκύπτει σύμφωνα με τις εμπειρίες των συμμετεχόντων, ότι από τους πιο κατάλληλους τρόπους αντιμετώπισης μίας έντονης διαφωνίας αποτελεί η συζήτηση κατόπιν κατευνασμού των τόνων. Είναι σημαντικό τη στιγμή που λαμβάνει χώρα η έντονη διαφωνία οι γονείς να υποχωρούν, περιμένοντας την κατάλληλη στιγμή για να επιλύσουν τις όποιες διαφορές που οδήγησαν σε αυτή την σύγκρουση, σε όποιον βαθμό και αν αυτή διεξήχθη. Η παραπάνω τεχνική αποτέλεσε σημείο αναφοράς στην διαχείριση των δυσκολιών του εγκλεισμού.

E: «Ναι αυτές τις στιγμές που: όπως είπες ε: ήταν λίγο πιο έντονες με τα παιδιά, πώς τις διαχειρίστηκες ή και τις διαχειρίζεσαι ακόμη και σήμερα;

Σ6: E προσπαθώ να: μην έρθω σε κόντρα μαζί τους, δε μιλάμε, φεύγω: κάθομαι στη τηλεόραση, πάω στο δωμάτιο, ασχολούμαι με κάτι άλλο, μέχρι να πέσουν οι τόνοι, να ηρεμήσουν και αυτά, να ηρεμήσω και εγώ, αν είμαι στη τσίτα και εγώ, γιατί όταν πας τη κόντρα στην κόντρα θα πεις πράγματα: που θα πειράζουν τα παιδιά: ή θα σου πουν κάτι, δε θα βρεις και θα σαι στη τσίτα συνέχεια, προτιμώ (.) εκείνο το πεντάλεπτο που είναι η κόντρα ή: από μένα γιατί και εγώ νεύρα έχω να το αφήσω να περάσει έτσι, να μιλήσουμε μετά από: πέντε ώρες, το απόγευμα ξέρω γω ή την άλλη μέρα το πρωί που είμαστε ξανά στη τρελή χαρά».

Σ4: «Λόγω του εγκλεισμού το μόνο που ζητούσε παραπάνω ήταν να μείνει παραπάνω έξω (.) ε: δηλαδή να να να πάει μία βόλτα και να μην πάει για μία ώρα βόλτα, να πάει ας πούμε για τέσσερις ώρες βόλτα, εκεί πέρα ναι, είχαμε διαφωνίες και εντάσεις, αλλά τις λώναμε, τις λώναμε δηλαδή πώς ότι θα 'ρθεις τώρα στο σπίτι, θα μείνεις λίγο, θα βγει το απόγευμα μία ώρα, κάπως έτσι δηλαδή, κάτι άλλο όχι δε μπορώ να πω, δεν υπήρχε κάποια άλλη διαφωνία=

E: =άρα με ήπιο τρόπο και με συζήτηση=

Σ4: =με ήπιο τρόπο ναι ναι ναι με ήπιο τρόπο και με συζήτηση ναι ναι ναι=

E: =μάλιστα=

Σ4: =εννοείται ότι ε.: η συζήτηση, το αποτέλεσμα δηλαδή που θέλουμε στη συζήτηση είναι ότι να τον κάνουμε να νιώσει καλά, ε απλά με τον δικό μας τρόπο δηλαδή, ότι ναι θα το κάνουμε αυτό που θέλεις, αλλά θα το μοιράσουμε στα δύο, μία ώρα το πρωί μία ώρα το απόγευμα κάπως έτσι».

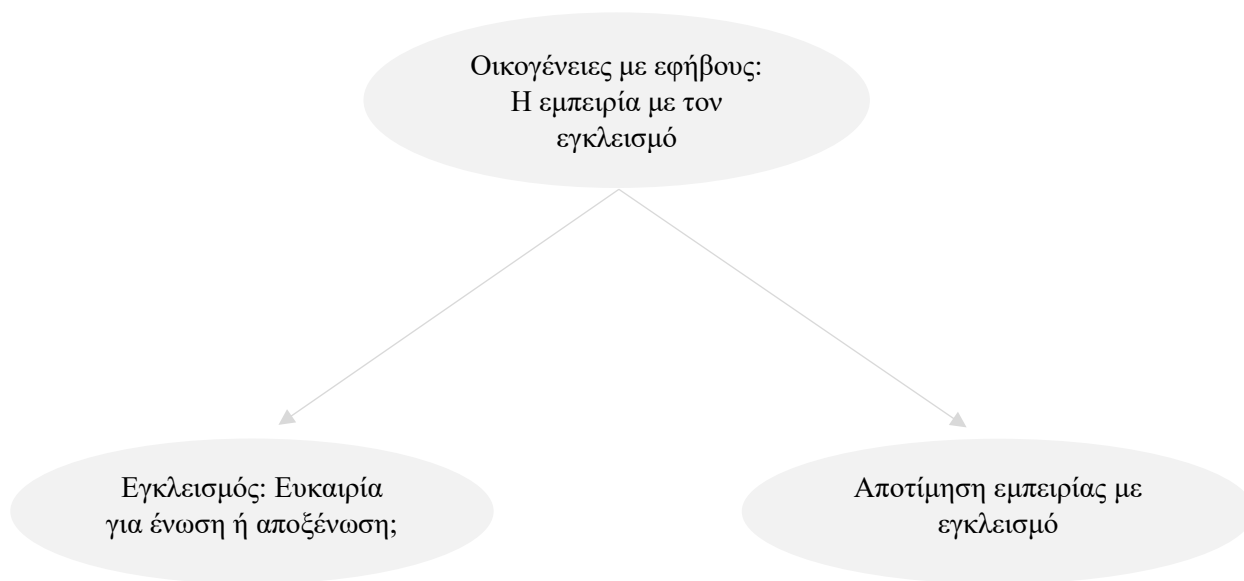
Τη χρονική στιγμή που διεξήχθη η έρευνα, η παγκόσμια κοινότητα βίωνε τη δεύτερη φάση εγκλεισμού. Ενώ σημειώθηκαν περιστατικά διαφωνιών και εντάσεων μεταξύ εφήβων και γονέων σχετικά με την τήρηση των κανόνων περιορισμού των μετακινήσεων, κατά βάση οι έφηβοι έδειξαν πειθαρχία και ευαισθησία στις νέες συνθήκες διαβίωσης, σύμφωνα με τους γονείς.

E: «Όσον αφορά τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν, είχαμε απαγόρευση κυκλοφορίας ε.: όλα αυτά τα συναφή ε.: πώς ήταν, πώς τα πώς τα διαχειριστήκατε όλα αυτά, με ποιον τρόπο ή με ποιους τρόπους;

Σ3: E.: πάντοτε με τη συζήτηση ότι έπρεπε να κάνουν ορισμένα πράγματα που μας είπαν να κάνουμε, α τα παιδιά ήταν πολύ υπάκουα και ήταν πιο πειθαρχημένα από ότι εμείς οι μεγάλοι (.) δηλαδή εγώ μπορεί να έβγαينا έξω και να ξεχνούσα τη μάσκα πχ, όχι πχ το έκανα, ενώ τα παιδιά πριν ανοίξουν την πόρτα να βγούνε στο χέρι τους κρατούσαν τη μάσκα τους, ένα παράδειγμα ή το μήνυμα. πράγμα που εμείς το ξεχνούσαμε πολλές φορές και φεύγαμε χωρίς αυτό (.) όχι ήτανε πολύ πειθαρχημένα σε αυτό το θέμα».

3.3 Οικογένειες με εφήβους: Η εμπειρία με τον εγκλεισμό

Το τρίτο θέμα της ανάλυσης πραγματεύεται τη συνολική αποτίμηση των γονέων ως προς τον εγκλεισμό και συγκεκριμένα αν επηρεάστηκαν, και σε ποιο βαθμό, οι οικογενειακές σχέσεις σε συνδυασμό με την εφηβεία και τις εναλλαγές της. Τα δύο υποθέματα αυτής της κατηγορίας σχετίζονται αφενός με το αν ο εγκλεισμός αποτέλεσε αφορμή για ένωση ή αποξένωση των οικογενειών με τους εφήβους και αφετέρου με τη συνολική αποτίμηση της εμπειρίας των γονέων με τον εγκλεισμό (βλ. Σχήμα 3).

Σχήμα 3. Οικογένειες με εφήβους: Η εμπειρία με τον εγκλεισμό.

3.3.1 Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση;

Από τη μία πλευρά, η αναγκαστική παραμονή στο σπίτι αποτέλεσε την αφορμή για να ενωθούν ακόμη περισσότερο οι σχέσεις μεταξύ γονέων και εφήβων (Rogers, Ha, & Ockey, 2021). Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ένας από τους συμμετέχοντες, ιδιαίτερα ο πρώτος εγκλεισμός παρείχε τη δυνατότητα σύσφιξης των οικογενειακών σχέσεων, φέρνοντας πιο κοντά, για μεγάλο χρονικό διάστημα, σε αλληλεπίδραση ολόκληρη την οικογένεια.

Σ2: « ... η πανδημία σου λέω μας ήτανε μια ευκαιρία να έχουμε πολύ χρόνο μαζί, πολύ χρόνο μαζί, να:: συζητήσουμε ναι ναι=

E: =στο κομμάτι αυτό μόνο καλό σας έκανε=

Σ2: =εμένα μου 'κανε καλό, εγώ το λέω, ειδικά η πρώτη καραντίνα εμένα μου 'κανε καλό, ναι και για τα παιδιά και για μας ναι ναι και η σχέση μεταξύ μας δηλαδή είναι αρκετά καλή από την πανδημία και μετά γιατί και ήρθαμε κοντά και συζητήσαμε πράγματα, έχουμε πει πράγματα ναι.».

E: «Ναι ναι ναι. ωραία ε:: ποιες αλλαγές σημειώθηκαν στο πλαίσιο της οικογένειας, στο επίπεδο της οικογένειας κατά τη διάρκεια της πανδημίας; Είπες προηγουμένως ότι περάσατε=

Σ4: =ναι ναι βρεθήκαμε πολλές ώρες μαζί ε:: κουβεντιάσαμε πολύ, δηλαδή αναλύσαμε και θέματα που είχαμε ανάγκη έτσι κάποια στιγμή να τα πούμε ε:: αυτό κυρίως συζητήσαμε και ασχοληθήκαμε πολύ ο ένας με τον άλλον.»

Ο ελεύθερος χρόνος κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού επανέφερε στο προσκήνιο πολλές συνήθειες του παρελθόντος, όταν τα παιδιά βρισκόταν σε μικρότερη ηλικία, οι οποίες συνήθειες λόγω της καθημερινής ρουτίνας και του περιορισμένου ελεύθερου χρόνου είχαν παραγκωνιστεί. Έτσι, αυτή η επαναφορά έδωσε μία διαφορετική πνοή στις δύσκολες ημέρες της πανδημίας, οδηγώντας τις οικογένειες στην αναβίωση παλαιότερων συνηθειών, περιθωριοποιώντας για λίγο την επικρατούσα κατάσταση με τον εγκλεισμό.

Σ2: «Ναι ναι ναι βρήκαμε ισορροπίες, μιλήσαμε πάρα πολύ, παίζαμε πάρα πολύ, φάγαμε, κάναμε πράγματα μαζί που είχαμε πάρα πολύ καιρό να τα κάνουμε και επειδή είναι και μεγάλα παιδιά περάσαμε πάρα πολύ ωραία μαζί τους, γενικά ήταν ο εγκλεισμός ο πρώτος δε μας πείραζε».

Από την άλλη πλευρά, η μεταβατική περίοδος της εφηβείας συνοδευόμενη με όλες τις διαφοροποιήσεις και δυσκολίες, σε συνδυασμό με την πανδημία και τον εγκλεισμό, αύξησε κατακόρυφα την πρόκληση των γονέων να διαχειριστούν αποτελεσματικά και τις δύο συνθήκες. Λαμβάνοντας υπόψη την όξυνση των εντάσεων και της απομόνωσης, η εμπειρία του εγκλεισμού οδήγησε τις οικογένειες σε μεγαλύτερη αποστασιοποίηση σε σχέση με το παρελθόν.

Ε: «Έτσι, επειδή διανύουμε το στάδιο της εφηβείας, για το παιδί αναφέρομαι και σε σας ε:: παράλληλα, τα πράγματα ήταν λίγο διαφορετικά στην εφηβεία, ο εγκλεισμός ήρθε να πυροδοτήσει κι άλλο την κατάσταση ή ήταν στα ίδια επίπεδα;

Σ3: Όχι δεν ήταν καθόλου στα ίδια επίπεδα, ήρθε και δημιούργησε ακόμη μεγαλύτερη κατάσταση, ήμασταν που ήμασταν δηλαδή:: στη μέση, μετά πήγαμε στο ανώτερο πράγμα.»

3.3.2 Αποτίμηση εμπειρίας με εγκλεισμό

Στο σημείο αυτό, εντοπίζεται η ανησυχία ορισμένων συμμετεχόντων για τις επιπτώσεις που ενδέχεται να επιφέρει μελλοντικά στους εφήβους η συγκεκριμένη εμπειρία με την πανδημία. Σε κάθε περίπτωση, η ανυπομονησία και η ελπίδα για ταχεία αποδέσμευση κυριάρχησαν όλους τους συμμετέχοντες.

Ε: «Ωραία, πώς θα χαρακτήριζες συνολικά την όλη κατάσταση, τον συνδυασμό δηλαδή πανδημία και εφηβεία;

Σ1: (.) ε:: νομίζω ότι είναι πιο δύσκολος συνδυασμός να έχεις ένα παιδί στην εφηβεία και να περνάμε και όλο αυτό που περνάμε. Ε:: το πιο εύκολο θα ήταν, να ήταν πιο μικρά τα παιδιά, να μην καταλαβαίνουν, θα περνούσε νομίζω πολύ πιο εύκολα όλο αυτό, ε:: δε ξέρω δηλαδή κατά πόσο θα το κουβαλάνε, για πόσο καιρό θα το έχουν μέσα τους όλο αυτό, γιατί είναι πάρα πολύ δύσκολο πιστεύω να το ξεπεράσουμε σιγά σιγά και να μπούμε στους κανονικούς ρυθμούς.»

Σύμφωνα με όσα ανέφεραν ορισμένοι συμμετέχοντες, αναδείχθηκε μία διαφορά ανάμεσα στους δύο εγκλεισμούς. Συγκεκριμένα, η δεύτερη καθολική απαγόρευση κυκλοφορίας επηρέασε περισσότερο τις οικογένειες, οι οποίες λόγω της προ-υπάρχουσας εμπειρίας, εμφάνισαν πιο χαλαρή στάση. Εν αντιθέσει με τον δεύτερο εγκλεισμό, η πρωτοφανής και άγνωστη κατάσταση του πρώτου σε συνδυασμό με τον φόβο, είχε αναγκάσει τις οικογένειες να δεχθούν τους περιορισμούς για όσο χρονικό διάστημα κρίθηκε αναγκαίο. Η εμπειρία του πρώτου εγκλεισμού μαζί με την κόπωση που είχε προκληθεί και συνεχιζόταν, φάνταζε ιδιαίτερα δύσκολη να επαναληφθεί, κάτι το οποίο τελικά δεν αποφεύχθηκε.

Σ6: «...τότε ήταν εύκολο, εύκολο εντός εισαγωγικών, τώρα ήταν πιο δύσκολο, γιατί ήταν χαλαρά όλα, όλοι χαλαρά λοιπόν, αλλά και τώρα το περάσαμε σωστά, έτσι δηλαδή υπάκουσαν τα παιδιά με κάποιες εξαιρέσεις».

Κεφάλαιο 4: Συζήτηση

Η συγκεκριμένη έρευνα αποσκοπούσε στη μελέτη των εμπειριών γονέων με παιδιά στην εφηβεία, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού που επιβλήθηκε για σημαντικό διάστημα, εξαιτίας της πανδημίας του κορονοϊού (covid-19).

Η εμπειρία των συμμετεχόντων με τη μακρά διάρκεια του εγκλεισμού χαρακτηρίστηκε πρωτοφανής, συνοδευόμενη από μία μόνιμη αίσθηση φόβου για τις συνέπειες της πανδημίας (Rajkumar, 2020). Οι συμμετέχοντες αναφέρουν απότομες αλλαγές στην καθημερινότητά τους, καθώς μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα διαφοροποιήθηκε η ζωή τους. Ο συνδυασμός της εφηβείας, του εγκλεισμού και της αναγκαστικής συμβίωσης δημιούργησαν μεταπτώσεις στη διάθεση ολόκληρης της οικογένειας, σύμφωνα με τους γονείς. Αναφορικά με τη διάθεση των εφήβων τις ημέρες του εγκλεισμού, παρατηρήθηκε από τους συμμετέχοντες η αύξηση της τάσης για απομόνωση, ένα χαρακτηριστικό που εμφανίζεται ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της εφηβείας. Σε συνδυασμό με τη μακρά διάρκεια του εγκλεισμού, η απομονωτική διάθεση των εφήβων ήταν ιδιαίτερος αισθητή, όπως ανέφεραν οι γονείς, από τη στιγμή που περνούσαν πολλές ώρες της ημέρας στο δωμάτιό τους, αποκομμένοι από την υπόλοιπη οικογένεια. Επιπλέον, οι έφηβοι απομακρύνθηκαν από τον φυσικό χώρο του σχολείου, αντικαθιστώντας την φυσική παρουσία τους με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, μέσα από τις ειδικές πλατφόρμες επικοινωνίας. Κατά συνέπεια, στερήθηκαν τις διαπροσωπικές επαφές με τους συνομιλήκους τους, όπως επίσης τις διάφορες εξωσχολικές δραστηριότητες που περιλαμβάνονταν στο καθημερινό τους πρόγραμμα (Cluver, et al., 2020).

Η νέα πραγματικότητα που διαμορφώθηκε εξαιτίας της πανδημίας, επηρέασε τις σχέσεις μεταξύ γονέων και εφήβων, καθώς παρατηρήθηκε η δημιουργία επιπλέον εντάσεων, έπειτα από διαφωνίες σχετικά με τα περιοριστικά μέτρα και τους κανόνες κοινωνικής απόστασης που επιβλήθηκαν (Dalton, Rapa, & Stein, 2020). Παρότι σημειώθηκαν διαφωνίες, η πλειονότητα του δείγματος υπογράμμισε την πειθαρχία που κατέδειξαν οι έφηβοι, τηρώντας τους υγειονομικούς κανόνες, επιδεικνύοντας ευαισθησία τον πρώτο καιρό της πανδημίας. Η κόπωση των ημερών, ωστόσο, αποτυπώθηκε στη συμπεριφορά και στη διάθεση των εφήβων, δοκιμάζοντας τις αντοχές και έπειτα από ένα σημείο τη μειωμένη υπομονή τους.

Ομοίως, το ίδιο ισχύει και για τη διάθεση των γονέων. Συμπεριλαμβανομένων των εναλλαγών της εφηβείας, ο εγκλεισμός αποτέλεσε επιπλέον πρόκληση για τους γονείς, οι οποίοι κλήθηκαν να διαχειριστούν με κάθε τρόπο τη νέα πραγματικότητα. Η διατήρηση της υπομονής και της ψυχραιμίας ανάμεσα στις δυσκολίες της νέας καθημερινότητας, αναφέρθηκαν ως η ιδανικότερη επιλογή για την αντιμετώπιση τους. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις των εντάσεων, ο συμβιβασμός και η υποχώρηση -ορισμένες φορές- αποτέλεσαν σημείο αναφοράς για τη διαχείριση αυτών των δυσκολιών.

Όσον αφορά τη συνολική αποτίμηση της εμπειρίας των συμμετεχόντων με τον εγκλεισμό και τη μεταβατική περίοδο της εφηβείας, αναδείχθηκαν δύο εκ διαμέτρου αντίθετες διαπιστώσεις. Από τη μία πλευρά, όπως επισημάνθηκε παραπάνω, ο συνδυασμός εγκλεισμού - εφηβείας λειτούργησε ως έναυσμα για να απομακρυνθούν οι επαφές και οι σχέσεις μεταξύ γονέων και εφήβων, από τη στιγμή που δημιουργήθηκαν περισσότερες εντάσεις και αυξήθηκε η απομόνωση. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, ο ελεύθερος χρόνος επί των ημερών του εγκλεισμού, προσέφερε τη δυνατότητα στις οικογένειες να συζητήσουν, να αλληλεπιδράσουν και εν τέλει να περάσουν ενωμένοι τη δοκιμασία του εγκλεισμού (Rogers, Ha, & Ockey, 2021).

Μία επιπλέον διαπίστωση που προέκυψε κατά τη διάρκεια της πανδημίας, σχετίζεται με την ανάδειξη μίας διαφοράς μεταξύ των δύο περιόδων του εγκλεισμού. Πιο συγκεκριμένα, η δεύτερη περίοδος εγκλεισμού αποδείχθηκε πιο δύσκολη και ψυχοφθόρα, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, καθώς η συνήθεια και η έλλειψη υπομονής κυριάρχησαν την περίοδο αυτή. Το σύνολο των οικογενειών εξάντλησε με κάθε τρόπο τις όποιες αντοχές διατήρησε στον πρώτο εγκλεισμό, έχοντας ως αποτέλεσμα την παράταση της υπομονής σε οριακά επίπεδα. Η πρωτόγνωρη εμπειρία της πρώτης φάσης του εγκλεισμού παρότι συνοδεύτηκε από φόβο και άγχος για την άγνωστη συνθήκη και τις άγνωστες συνέπειές της, ανάγκασε τις οικογένειες να ακολουθήσουν τους περιορισμούς. Όσο αυξανόταν η διάρκεια του εγκλεισμού, τόσο αυξανόταν η κόπωση και μειωνόταν η υπομονή. Για το λόγο αυτό, το σύνολο του δείγματος εξέφρασε την ανυπομονησία για την όσο το δυνατόν ομαλότερη και σύντομη αποδέσμευση από τον εγκλεισμό και την πανδημία του κορονοϊού.

Βάσει της ανάλυσης των δεδομένων αναφορικά με το διάστημα πριν από την επίδραση της πανδημίας στις οικογένειες, διαπιστώθηκε ότι η πλειονότητα του δείγματος όρισε την εφηβεία ως μία μεταβατική περίοδο στη ζωή ενός ατόμου, κατά την οποία αναμένεται πλήθος αλλαγών στο άτομο, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας (Feldman, 2011). Η δημιουργία σκέψεων και προβληματισμών για την αποτελεσματική διαχείριση των αλλαγών, οδήγησε τους γονείς στην αναζήτηση πληροφοριών και συμβουλών, με στόχο την καλύτερη δυνατή προετοιμασία τους.

Για τους ίδιους τους γονείς, φαίνεται να είναι σημαντική η ανάπτυξη μιας υγιούς επικοινωνιακής σχέσης με τα παιδιά τους, από την παιδική ακόμη ηλικία. Ο λόγος έγκειται στο γεγονός ότι όσο πιο κοντινές είναι οι επαφές του γονέα με το παιδί, είναι πιθανότερο να διατηρηθούν σε ικανοποιητικό βαθμό μεταβαίνοντας στην εφηβεία, στην οποία αναμένονται εναλλαγές στη συμπεριφορά και στη διάθεση του παιδιού (Sacks, et. al., 2014).

Μία ακόμη σημαντική παράμετρο στη σχέση γονέα - παιδιού κατέχει η οριοθέτηση. Μέσα από τον ορισμό και την τήρηση των ορίων που θέτουν και θεωρούν ιδανικά οι γονείς, καταβάλλεται η προσπάθεια για την καθοδήγηση των παιδιών προς την κατεύθυνση που οι ίδιοι επιθυμούν. Η επιμονή των γονέων για οριοθέτηση πηγάζει από την έλλειψη ωριμότητας των παιδιών και οξύνεται κατά τη διάρκεια της εφηβείας, στην οποία παρατηρείται η άρνηση των εφήβων στην τήρηση των ορίων. Οι παραπάνω λόγοι καθιστούν ιδιαίτερος σημαντική την ύπαρξη ορίων για την εύρυθμη λειτουργία του οικογενειακού συστήματος (Minuchin, 2000).

Η εμφάνιση αλλαγών και διαφοροποιήσεων στη συμπεριφορά των παιδιών απέναντι στους γονείς, χαρακτηρίστηκε από ήπια και ομαλή μετάβαση, η οποία σηματοδότησε και την είσοδο στην εφηβεία. Η πλειονότητα του δείγματος επεσήμανε την υπομονή και τη συζήτηση ως δύο βασικές προϋποθέσεις για τη διατήρηση ισορροπίας στη σχέση και στην επικοινωνία μεταξύ γονέα - εφήβου. Σε κάθε περίπτωση, η υποχώρηση σε στιγμές διαφωνιών και εντάσεων περιγράφεται από τους γονείς ως απαραίτητη και παράλληλα αποτελεσματικότερη επιλογή για την απομάκρυνση μιας ενδεχόμενης εντονότερης σύγκρουσης.

Σύμφωνα με τη θεωρία του οικογενειακού κύκλου ζωής, η είσοδος στο στάδιο της εφηβείας, αναμένεται να δημιουργήσει διάφορες προκλήσεις στο οικογενειακό σύστημα, καθώς απειλείται η διατάραξη της ισορροπίας που διατηρούσε μέχρι πρότινος. Παρά τις δυσκολίες της εφηβείας, προστέθηκε μία ακόμη πρόκληση για τη διατάραξη της ισορροπίας του οικογενειακού συστήματος, έπειτα από την εμφάνιση

της πανδημίας και του εγκλεισμού. Η περίοδος της πανδημίας επέφερε την αναγκαστική συμβίωση των οικογενειών για ένα εξαιρετικά μεγάλο χρονικό διάστημα, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα για την αποφυγή της. Ο αυστηρός εγκλεισμός που επιβλήθηκε σε συνδυασμό με την εφηβεία, οδήγησε στη δημιουργία νέων, πρωτόγνωρων αλλαγών και δυσκολιών στις οικογένειες. Ωστόσο, η προσαρμοστικότητα του οικογενειακού συστήματος προσφέρει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει με κάθε τρόπο τις όποιες αλλαγές και προκλήσεις παρουσιαστούν και να τις ξεπεράσει (Goldenberg & Goldenberg, 2005).

4.1 Περιορισμοί έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των εμπειριών γονέων με παιδιά στην εφηβεία, κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού. Τη χρονική περίοδο που διεξήχθη η συλλογή των δεδομένων, η παγκόσμια κοινότητα βίωνε τη δεύτερη φάση εγκλεισμού, γεγονός που απέτρεψε τη διεξαγωγή των δια ζώσης συνεντεύξεων, για την προστασία της υγείας τόσο της ερευνήτριας, όσο και των συμμετεχόντων. Παρότι η συλλογή των δεδομένων ολοκληρώθηκε με εναλλακτικούς τρόπους εξ' αποστάσεως επικοινωνίας, ωστόσο δε δύναται σύγκριση με τη δια ζώσης επικοινωνία και τα πλεονεκτήματα που αυτή επιτρέπει (Willig, 2015). Όσον αφορά τη διαδικασία των συνεντεύξεων, ορισμένοι συμμετέχοντες εστίασαν στις εμπειρίες τους στην περίοδο της εφηβείας πριν τον εγκλεισμό, έχοντας ως αποτέλεσμα τη συλλογή μεγαλύτερου όγκου δεδομένων για την εν λόγω περίοδο και πιο περιορισμένων δεδομένων για την περίοδο του εγκλεισμού που ήταν και το βασικό θέμα της παρούσας έρευνας. Η παραπάνω διαφοροποίηση οφείλεται πιθανότατα στο γεγονός ότι οι ερωτήσεις της συνέντευξης που αφορούσαν στις εμπειρίες των γονέων με την εφηβεία πριν από την πανδημία, αναλύθηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό έναντι των αντίστοιχων ερωτήσεων για την περίοδο του εγκλεισμού. Για το λόγο αυτό, η ανάλυση των ευρημάτων εστιάζει περισσότερο στη συγκεκριμένη περίοδο. Ακόμη, την πλειονότητα του δείγματος αποτέλεσαν επτά γυναίκες και μόνο ένας άνδρας. Ενδεχομένως, οι εμπειρίες περισσότερων ανδρών να επικεντρωνόταν σε διαφορετικές προεκτάσεις των ερωτήσεων, εμπλουτίζοντας από μία άλλη οπτική τα δεδομένα.

4.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η παρούσα έρευνα διεξήχθη κατά τη διάρκεια του δεύτερου εγκλεισμού, εξαιτίας της πανδημίας του κορονοϊού. Από τη στιγμή εκείνη, η διάρκεια του εγκλεισμού επεκτάθηκε για ένα εξίσου σημαντικό διάστημα και για το λόγο αυτό μία μελλοντική έρευνα ενδεχομένως να προσέφερε μια περισσότερο διευρυμένη εικόνα για τις εμπειρίες των οικογενειών. Επιπλέον, η εστίαση στις εμπειρίες του εγκλεισμού μέσα από την οπτική των εφήβων, θα οδηγούσε πιθανώς στη συλλογή δεδομένων από μία διαφορετική, συμπληρωματική οπτική γωνία σε μία μελλοντική έρευνα.

Βιβλιογραφία

- Adhikari, S. P., Meng, S., Wu, Y. J., Mao, Y. P., Ye, R. X., Wang, Q. Z. Sun, C., Sean, S., Scott, R., Raat, H., Zhou, H. (2020). Epidemiology, causes, clinical manifestation and diagnosis, prevention and control of coronavirus disease (COVID-19) during early outbreak period: a scoping review. *Infectious Diseases of Poverty*, 9(1), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s40249-020-00646-x>
- Andrews, J. L., Foulkes, L., & Blakemore, S. J. (2020). Peer Influence in Adolescence: Public - Health Implications for COVID-19. *Trends in Cognitive Sciences*, 24(8), 585-587. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2020.05.001>
- Bavelas, J., & Segal, L. (1982). Family Systems Theory: Background and Implications. *Journal of Communication*, 32(3), 99-107. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1982.tb02503.x>
- Bishop, D. S. (1970). The use of family therapy concepts and techniques in guidance and counseling. *C.G.C.A. Conference*. Toronto. Ανακτήθηκε στις 28 Ιουλίου 2020, από <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED058577.pdf>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qr063oa>
- Cluver, L., Lachman, J. M., Sherr, L., Wessels, I., Krug, E., & Rakotomalala, S. (2020). Parenting in a time of COVID-19. *The Lancet*, 395, 346-347. [https://doi.org/10.1016/S01406736\(20\)30736-4](https://doi.org/10.1016/S01406736(20)30736-4)
- Cottrell, D., & Boston, P. (2002). Practitioner Review: The effectiveness of systemic family therapy for children and adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(5), 573-586. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00047>
- Dalton, L., Rapa, E., & Stein, A. (2020). Protecting the psychological health of children through effective communication about COVID-19. *The Lancet*, 4(5), 346-347. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30097-3](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30097-3)
- Feldman, R. S. (2011). *Εξελικτική Ψυχολογία: Διά βίου ανάπτυξη*. (Η. Μπεζεβέγκης, Επιμ.) Αθήνα: Gutenberg.
- Goldenberg, I., & Goldenberg, H. (2005). *Οικογενειακή Θεραπεία: Μια επισκόπηση*. Αθήνα: Έλλην.
- Gray, L., Wong-Wylie, G., Rempel, G., & Cook, K. (2020). Expanding Qualitative Research Interviewing Strategies: Zoom. *The Qualitative Report*, 25(5), 1292-1301. Ανακτήθηκε στις 26 Νοεμβρίου 2020, από: https://www.researchgate.net/publication/341522576_Expanding_Qualitative_Research_Interviewing_Strategies_Zoom_Video_Communications/link/5ec55e95458515626cbbccd6/download
- Havas, E., & Bonnar, D. (χ.χ.). Therapy with adolescents and families: The limits of parenting. *American Journal of Family Therapy*, 27(2), 121-135. <https://doi.org/10.1080/019261899262014>

- Lebow, J. L. (2020). Family in the age of covid-19. *Family Process*, 59(2), 309-312. <https://doi.org/10.1111/famp.12543>
- Μανωλόπουλος, Σ. (1986). *Σύγχρονα Θέματα Παιδοψυχιατρικής*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Minuchin, S. (2000). *Οικογένειες και Οικογενειακή Θεραπεία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Navarre, S. E. (1998). Salvador Minuchin's structural family therapy and its application to multicultural family systems. *Issues in Mental Health Nursing*, 19(6), 557-570. <https://doi.org/10.1080/016128498248845>
- Παπαδιώτη - Αθανασίου, Β. (2000). *Οικογένεια και όρια. Συστημική προσέγγιση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Patrick, S. W., Henkhaus, L. E., Zickafoose, J. S., Lovell, K., Halvorson, A., Loch, S., & Davis, M. M. (2020). Well-being of Parents and Children During the COVID-19 Pandemic: A National Survey. *Pediatrics*, 146. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-016824>
- Rajkumar, R. P. (2020). Covid-19 and mental health: A review of the existing literature. *Asian Journal of Psychiatry*, 52(102066). <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102066>
- Riedinger, V., Pinquart, M., & Teubert, D. (2017). Effects of Systemic Therapy on Mental Health of Children and Adolescents: A Meta-Analysis. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology: The Official Journal for the Society of Clinical Child and Adolescent Psychology, American Psychological Association*, 46(6), 880-894. <https://doi.org/10.1080/15374416.2015.1063427>
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. (Κ. Μιχαλοπούλου, επιμ. Μτφ.) (2^η εκδ.). Αθήνα: Gutenberg.
- Rogers, A. A., Ha, T., & Ockey, S. (2021). Adolescents' Perceived Socio-Emotional Impact of COVID-19 and Implications for Mental Health: Results from a U.S.-Based Mixed-Methods Study. *Journal of Adolescent Health*, 68 43-52. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.09.039>
- Sacks, V., Moore, K. A., Shaw, A., & Cooper, P. M. (2014). The Family Environment and Adolescent Well-Being. *Child Trends*, 2-14. Ανακτήθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου 2020, από https://nahic.ucsf.edu/wp-content/uploads/2015/01/2014_52FamilyEnvironmentRB.pdf
- Sawyer, S., Azzopardi, P., Wickremarathne, D., & Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *The Lancet: Child Adolescent Health*, 2(3), 223-228. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(18\)30022-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30022-1)
- Von Bertalanffy, L. (1968). *General System Theory: Foundations, Development, Applications*. New York: George Braziller. Ανακτήθηκε στις 28 Ιουλίου 2020, από https://monoskop.org/images/7/77/Von_Bertalanffy_Ludwig_General_System_Theory_1968.pdf

- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(10228), 945-947. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30547-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30547-X)
- Weaver, J., & Swank, J. M. (2020). Parents' Lived Experiences with the COVID-19 Pandemic. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 1-7. <https://doi.org/10.1177/1066480720969194>
- Willig, C. (2015). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην ψυχολογία: Εισαγωγή*. (Αυγήτα, Ε. Τσέλιου, επιμ. Μτφ.) Αθήνα: Gutenberg. (Έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2013).
- Wood, B., & Talmon, M. (1983). Family boundaries in transition: a search for alternatives. *Family Process*, 3(22), 347-357. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1983.00347.x>
- Youniss, J., & Smollar, J. (1985). *Adolescent relations with mothers, fathers, and friends*. Chicago: University of Chicago Press. Ανακτήθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου 2020, από <https://books.google.gr/books?id=n3c541XVp7MC&printsec=frontcover&dq=Adolescent+relations+with+mothers,+fathers,+and+friends.+Chicago:+University+of+Chicago+Press>

Παράρτημα I

Οδηγός Συνέντευξης

Κεντρικό Ερώτημα

-Πώς βίωσαν οι έφηβοι και οι οικογένειές τους τον εγκλεισμό κατά τη διάρκεια της πανδημίας, σύμφωνα με την οπτική των γονέων;

Άξονες

- Νοηματοδότηση εφηβείας από τους γονείς
- Εμπειρία γονέων και εφήβων από την περίοδο της πανδημίας
- Συνολική εμπειρία γονέων με πανδημία
- Διαχείριση εγκλεισμού από γονείς και εφήβους

Ερωτήματα

Πώς ορίζετε την εφηβεία;

Είχατε σκεφτεί στο παρελθόν πώς θα ήταν τα πράγματα στο στάδιο της εφηβείας;

Λάβατε ενημέρωση σχετικά με την εφηβεία πχ. από γνωστούς, βιβλία;

Πώς ήταν για εσάς βλέποντας το παιδί να εισέρχεται στην εφηβεία;

Ποιος είναι ο ρόλος ενός γονέα με παιδί στην εφηβεία;

Πώς είναι η επικοινωνία με το παιδί σας;

Θέτετε όρια στις ανάγκες του παιδιού;

Θεωρείτε απαραίτητα τα όρια στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού;

Πώς θα χαρακτηρίζατε τον εαυτό σας και γιατί; (πχ. αυστηρό - ελαστικό)

Παρατηρήσατε αλλαγές σε εσάς;

Παρατηρήσατε αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού;

Σε ποιο βαθμό επηρέασαν τη σχέση σας;

Οδήγησαν σε διαφωνίες;

Πώς τις διαχειριστήκατε;

Πώς αξιολογείτε τη σχέση σας με το παιδί;

Πώς ήταν για εσάς η εμπειρία με την πανδημία;

Πώς ήταν για εσάς ο εγκλεισμός;

Πώς ήταν για τα παιδιά η εμπειρία με την εγκλεισμό;

Ποιες αλλαγές σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού;

Πως ήταν η καθημερινότητα με την οικογένεια;

Η διάθεση του παιδιού άλλαξε;

Πώς ήταν για τα παιδιά το να μένουν στο σπίτι;

Πειθαρχούσε στους περιορισμούς που επιβλήθηκαν;

Δημιουργήθηκαν διαφωνίες;

Οδήγησαν σε συγκρούσεις;

Πώς τις διαχειριστήκατε;

Με ποιους τρόπους διαχειριστήκατε τις μέρες του εγκλεισμού;

Χρειάστηκε να υποστηρίξετε το παιδί σας;

Υπήρξαν στιγμές που σας ανησύχησαν;

Πώς θα χαρακτηρίζατε συνολικά όλη την κατάσταση;

Ποιο ήταν το αποτέλεσμα του συνδυασμού εφηβεία και εγκλεισμός;

Παράρτημα II

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Έντυπο συναίνεσης δοκιμαζόμενου σε ερευνητική εργασία

Τίτλος Ερευνητικής Εργασίας: «Οικογένειες με εφήβους και όρια: Εμπειρίες γονέων στο πλαίσιο της πανδημίας covid-19»

Επιστημονικός Υπεύθυνος-η: Ελευθερία Τσέλιου, email: tseliou@uth.gr

Ερευνητές: Χρυσούλα Τζέλη (email: ctzeli@uth.gr, τηλ. 6980147828)

Σκοπός της ερευνητικής εργασίας

Σκοπός της μελέτης είναι να διερευνήσει τις εμπειρίες των γονέων με παιδιά στην εφηβεία κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού εξαιτίας της πανδημίας covid-19.

1. Διαδικασία

Η διαδικασία συλλογής των δεδομένων πρόκειται να πραγματοποιηθεί με εξ αποστάσεως συνέντευξη, προκειμένου να αποφευχθεί ο συγχρωτισμός, λαμβάνοντας υπόψη τις υγειονομικές συνθήκες που επικρατούν λόγω της πανδημίας. Η συνέντευξη, διάρκειας περίπου 60 λεπτών, θα πραγματοποιηθεί σε ημερομηνία και μέσω πλατφόρμας επικοινωνίας κατόπιν συνεννόησης, θα ηχογραφηθεί για την ακριβή αξιοποίηση των δεδομένων στην ερευνητική εργασία και θα απομαγνητοφωνηθεί κατά λέξη, όπως επίσης θα πραγματοποιηθεί η χρήση ψευδώνυμων για κάθε συμμετέχοντα/ουσα και η ασφαλής αποθήκευση τόσο των ηχητικών αρχείων, όσο και των αρχείων κειμένου.

2. Κίνδυνοι και ενοχλήσεις

Δεν προβλέπεται να υπάρξουν κίνδυνοι και τυχόν ενοχλήσεις για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες κατά την ερευνητική διαδικασία.

3. Προσδοκώμενες ωφέλειες

Η συμμετοχή των συμμετεχόντων/ουσών στις συνεντεύξεις θα τους δώσει τη δυνατότητα να μοιραστούν τις εμπειρίες τους σχετικά με το φαινόμενο, γεγονός που αναμένεται να συμβάλλει στην κατανόηση του φαινομένου από τη σκοπιά των ίδιων των συμμετεχόντων/ουσών, καθώς τα στοιχεία που υπάρχουν τη δεδομένη χρονική στιγμή είναι ελάχιστα.

4. Δημοσίευση δεδομένων – αποτελεσμάτων

Η συμμετοχή σας στην έρευνα συνεπάγεται ότι συμφωνείτε με την μελλοντική δημοσίευση των αποτελεσμάτων της, με την προϋπόθεση ότι οι πληροφορίες θα είναι ανώνυμες και δε θα αποκαλυφθούν τα ονόματα των συμμετεχόντων. Τα δεδομένα που θα συγκεντρωθούν θα κωδικοποιηθούν με αριθμό, ώστε το όνομα σας δε θα φαίνεται πουθενά.

5. Πληροφορίες

Μη διστάσετε να κάνετε ερωτήσεις γύρω από το σκοπό ή την διαδικασία της εργασίας. Αν έχετε οποιαδήποτε αμφιβολία ή ερώτηση ζητήστε μας να σας δώσουμε διευκρινίσεις.

6. Ελευθερία συναίνεσης

Η συμμετοχή σας στην εργασία είναι εθελοντική. Είστε ελεύθερος-η να μην συναινέσετε ή να διακόψετε τη συμμετοχή σας όποτε το επιθυμείτε.

7. Δήλωση συναίνεσης

Διάβασα το έντυπο αυτό και κατανοώ τις διαδικασίες που θα ακολουθήσω. Συναινώ να συμμετάσχω στην ερευνητική εργασία.

Ημερομηνία: __/__/__

Ονοματεπώνυμο και υπογραφή
συμμετέχοντος

Υπογραφή ερευνητή

Ονοματεπώνυμο και
υπογραφή παρατηρητή

Παράρτημα III

Κωδικοί - Υποθέματα - Θέματα Σ1

<p><i>Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση</i></p> <p>Συλλογή εμπειριών για την εφηβεία από γνωστούς</p> <ul style="list-style-type: none"> -Δεν υπήρχε σκέψη και προετοιμασία στο παρελθόν -Μη ύπαρξη ενημέρωσης σχετικά με την εφηβεία -Συζήτηση με γνωστούς και συλλογή εμπειριών για ενδεχόμενη αντιμετώπιση
<p>Η εφηβεία ως δύσκολη περίοδος μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα</p> <ul style="list-style-type: none"> -Η εφηβεία ως δύσκολη περίοδος που διαφέρει από αγόρι σε κορίτσι -Δύσκολη η μετάβαση στην εφηβεία - αντιδράσεις παιδιού -Δυσκολίες στην εφηβεία -Άρνηση -Απομόνωση -Δύσκολη η επικοινωνία γονέα - εφήβου
<p>Ο ρόλος του γονέα στην εφηβεία</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ακρόαση, υπομονή, συμβιβασμός: ρόλος γονέα -Υποχωρήσεις γονέα για αποφυγή πρόκλησης αρνητικών συναισθημάτων -Προσπάθειες για συμβιβασμό
<p>Παραδείγματα αλλαγών στη συμπεριφορά του εφήβου αλλά και του γονέα</p> <ul style="list-style-type: none"> -Υποβάθμιση απόψεων των γονέων - υποστήριξη των απόψεων του -Αυστηρή στάση γονέα απέναντι στον έφηβο -Αλλαγή παιδιού κατά τη μετάβαση στην εφηβεία - Αλλαγή στάσης γονέα -Παράδειγμα διαφωνίας -Παράδειγμα άρνησης εφήβου προς τους γονείς -Ανάγκη εφήβου για απομόνωση -Αλλαγές κατά τη διάρκεια του γυμνασίου
<p>Ανάγκη για οριοθέτηση</p> <ul style="list-style-type: none"> -Οριοθέτηση έως ένα βαθμό - υπερίσχυση απόψεων, αναγκών εφήβου -Ενδιάμεση οριοθέτηση -Ανάγκη ορίων -Απαραίτητα τα όρια
<p>Αντιμετώπιση δυσκολιών και συναισθήματα</p> <ul style="list-style-type: none"> -Η αμοιβαία αγάπη ως κώδικας για την ομαλή επικοινωνία -Στεναχώρια για τις στιγμές διαφωνίας -Αντιμετώπιση σε στιγμή ηρεμίας
<p>Αποτίμηση σχέσεων εφήβου - γονέα</p> <ul style="list-style-type: none"> -Στο μέσον η σχέση γονέα - εφήβου -Θετικές σκέψεις για καλύτερες σχέσεις -Πολύ δύσκολη περίοδος
<p><i>Εφηβεία και πανδημία</i></p> <p>Η αλλαγή της καθημερινότητας λόγω πανδημίας</p> <ul style="list-style-type: none"> -Αλλαγές λόγω πανδημίας - επιδείνωση αντιδράσεων -Αλλαγή καθημερινότητας λόγω εγκλεισμού -Σύγκριση εμπειρίας με τον πρώτο εγκλεισμό -Δυσκολότερος ο δεύτερος εγκλεισμός -Δυσκολίες στην καθημερινότητα της οικογένειας

-Αλλαγή στη διάθεση του εφήβου -Παραδείγματα ρουτίνας προ εγκλεισμού
Δημιουργία εντάσεων λόγω εγκλεισμού και προσπάθειες για διαχείριση -Διαφορές στην πειθαρχία λόγω των μέτρων -Δημιουργία εντάσεων και συγκρούσεων -Δυσκολίες στην διαχείριση -Αντιρρήσεις στις συμβουλές -Άρνηση -Αίσθηση άγχους -Παραδείγματα που προκάλεσαν επιπλέον άγχος -Αναζήτηση τρόπων για εξωτερίκευση προβληματισμών
<i>Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση;</i> Η επίδραση του εγκλεισμού και η ανάγκη για επιστροφή στην κανονικότητα -Ενθάρρυνση για το μέλλον -Ελπίδες για σύντομη επιστροφή στην κανονικότητα -Αναμονή για λήξη εγκλεισμού -Δύσκολος συνδυασμός εφηβείας - εγκλεισμού

Κωδικοί - Υποθέματα - Θέματα Σ2

<i>Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση</i> Η εφηβεία ως αλλαγή στη ζωή του παιδιού και η προετοιμασία για διαχείριση -Η εφηβεία ως αλλαγή από την παιδική ηλικία -Εκ των προτέρων σκέψεις για την επικείμενη εφηβεία -Ενημέρωση από ψυχολόγο -Συζήτηση με φίλους -Αναμονή και περιέργεια για την εφηβεία -Σκέψεις για ωρίμανση, στήριξη απόψεων
Ο συμβουλευτικός ρόλος του γονέα στην εφηβεία και η σημασία της οριοθέτησης -Ο γονέας ως καθοδηγητής, σύμβουλος, συμπαραστάτης και ακροατής του εφήβου -Αρκετά καλή επικοινωνία -Απαραίτητα τα όρια -Οριοθέτηση με βάση τα πιστεύω του γονέα - σε σημείο που αυτό είναι εφικτό -Πειθαρχία εφήβου σε σημαντικό βαθμό
Αλλαγές στη προσέγγιση του γονέα έναντι του εφήβου -Αυστηρή στάση γονέα -Αυστηρότερη η μητέρα από τον πατέρα -Αλλαγή στην προσέγγιση του γονιού προς τον έφηβο
Ήπια μετάβαση στην εφηβεία και αρμονική σχέση γονέα - εφήβου -Ήπια και ομαλή η αλλαγή του παιδιού στην εφηβεία -Ήρεμη εφηβεία στο πλαίσιο των αναγκών της οικογένειας -Σε μικρό βαθμό επηρεάστηκε η σχέση γονέα - παιδιού -Ελάχιστες διαφωνίες -Αρμονική η σχέση και η επικοινωνία μεταξύ γονιού - εφήβου -Σημαντική η ηρεμία και ο κατευνασμός των τόνων για τη διαχείριση μιας διαφωνίας

Εφηβεία και πανδημία
<p>Διαφορές μεταξύ των δύο εγκλεισμών</p> <ul style="list-style-type: none"> -Διαφορές ανάμεσα στους δύο εγκλεισμούς -Περίεργος ο δεύτερος εγκλεισμός -Διαφορά μεταξύ των δύο εγκλεισμών η εξ αποστάσεως εκπαίδευση -Μειωμένος ελεύθερος χρόνος λόγω εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
<p>Αρμονική συνύπαρξη εφήβου - γονέων</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ιδανικός ο πρώτος εγκλεισμός για τα παιδιά -Χρόνος για ανάδειξη και συζήτηση σημαντικών θεμάτων -Ο έφηβος κοντά με τους γονείς - ανάγκη να είναι σε επαφή -Πρόθεση εφήβου να συμμετάσχει σε διάφορες δραστηριότητες
<p>Ήπια αντίδραση και αντιμετώπιση λόγω εγκλεισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> -Δημιουργία διαφωνιών λόγω περιορισμών -Διαφορά ως προς την πειθαρχία στον δεύτερο εγκλεισμό -Μη δημιουργία εντάσεων -Επίλυση διαφωνιών με συζήτηση και επεξήγηση των λόγων -Παραδείγματα στιγμών που ο έφηβος είχε ανάγκη να πραγματοποιηθούν -Δεν υπήρξαν στιγμές ανησυχίας
<p style="text-align: center;">Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση;</p> <p>Φόβος για την πανδημία - Ευκαιρία για επανένωση οικογένειας</p> <ul style="list-style-type: none"> -Πρωτόγνωρη εμπειρία και κυριαρχία του φόβου -Αρμονική συνύπαρξη στην οικογένεια -Ευκαιρία για συζήτηση, παιχνίδι
<p>Ο εγκλεισμός ως ευκαιρία για σύσφιξη των οικογενειακών σχέσεων</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ο εγκλεισμός συνολικά ως ευκαιρία για βαθύτερη γνωριμία με το παιδί που οδήγησε στη σύσφιξη των σχέσεων -Ισορροπία εφηβείας και πανδημίας -Ευκαιρία για σύσφιξη σχέσεων εφήβου - γονέων -Ελπίδα για μελλοντική συνέχεια της ομαλής μετάβασης -Κοινή εμπειρία εφηβείας μεταξύ των δύο παιδιών -Απόκτηση φιλικής σχέσης στον εγκλεισμό

Κωδικοί - Θέματα Σ3

Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση
<p>Η μεταβατική περίοδος της εφηβείας, οι αλλαγές και οι σκέψεις για την διαχείριση της</p> <ul style="list-style-type: none"> -Η εφηβεία ως η μετάβαση από την παιδική στην ενήλικη ζωή -Ίδια δυσκολία για γονείς - εφήβους -Συζήτηση με φίλους -Δεν υπήρχε σχετική προετοιμασία -Δημιουργία προβληματισμών για τη συνέχεια
<p>Η ανάγκη της οριοθέτησης και η προσαρμογή του εφήβου</p> <ul style="list-style-type: none"> -Οριοθέτηση -Παράδειγμα οριοθέτησης -Προσαρμογή του παιδιού -Πολύ σημαντικά τα όρια -Σημαντική η καθοδήγηση του παιδιού μέσω των ορίων

<p>Η αυστηρή στάση γονέα και οι αλλαγές, δυσκολίες με την είσοδο στην εφηβεία</p> <ul style="list-style-type: none"> -Πολύ αυστηρή στάση γονέα -Αυστηρότητα για συγκεκριμένες καταστάσεις -Δημιουργία εντάσεων στην αρχή της εφηβείας -Αυστηρότερη στάση γονέα στην εφηβεία -Αύξηση εντάσεων στην εφηβεία -Ελαφρώς επηρεασμένη η σχέση γονέα - εφήβου -Διαφωνίες λόγω ανωριμότητας - επιμονής εφήβου -Αποφυγή περαιτέρω συγκρούσεων μέσω συζήτησης
<p>Αντιμετώπιση εφηβείας και αποτίμηση της σχέσης γονιού - εφήβου</p> <ul style="list-style-type: none"> -Προσαρμογή συμπεριφοράς γονιού - Υποστήριξη -Ομαλή σχέση γονέα - εφήβου -Μέτρια εφηβεία -Διαχειρίσιμη η μετάβαση
<p style="text-align: center;"><i>Εφηβεία και πανδημία</i></p> <p>Δυσκολίες λόγω πανδημίας</p> <ul style="list-style-type: none"> -Δύσκολη η εμπειρία με την πανδημία -Δυσκολίες - αλλαγές λόγω πανδημίας για τα παιδιά -Ίδια η καθημερινότητα για τον γονέα
<p>Προσπάθειες για ομαλή διαχείριση εγκλεισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> -Εμφάνιση εντάσεων -Αλλαγή στη διάθεση των παιδιών - Παραδείγματα -Πειθαρχία παιδιών στη νέα τάξη πραγμάτων -Προσπάθεια διατήρησης ψυχραιμίας για τη διαχείριση των εντάσεων
<p style="text-align: center;"><i>Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση;</i></p> <p>Αυξημένης δυσκολίας η εμπειρία εφηβείας - εγκλεισμού και ελπίδες για σύντομη αποδέσμευση</p> <ul style="list-style-type: none"> -Κατακόρυφη αύξηση δυσκολίας μεταξύ εφηβείας - εγκλεισμού -Ελπίδες για ταχεία αντιμετώπιση και επίλυση της κατάστασης

Κωδικοί - Θέματα Σ4

<p style="text-align: center;"><i>Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση</i></p> <p>Η μεταβατική περίοδος της εφηβείας και η προετοιμασία για τη διαχείρισή της</p> <ul style="list-style-type: none"> -Η εφηβεία ως η μετάβαση από την παιδική στην ενήλικη ζωή -Δημιουργία σκέψεων για την επερχόμενη εφηβεία - παρατήρηση συγγενικού προσώπου -Πληροφόρηση από σχετικά άρθρα του διαδικτύου -Συμμετοχή σε ομάδες γονέων και ανταλλαγή πληροφοριών -Ανταλλαγή σχετικών απόψεων με συγγενικά πρόσωπα -Θετικές σκέψεις γονέα παρατηρώντας την αλλαγή του παιδιού -Δημιουργία προβληματισμών
<p>Ο συμβουλευτικός ρόλος του γονέα στην εφηβεία και οι αλλαγές στη σχέση γονέα - εφήβου</p> <ul style="list-style-type: none"> -Συμβουλευτικός ο ρόλος του γονέα στην εφηβεία - Καθοδήγηση του εφήβου -Διαφοροποίηση στη σχέση γονέα - εφήβου συγκριτικά με την παιδική ηλικία -Αρνηση - Επιθετική συμπεριφορά εφήβου

-Αλλαγή στη στάση του γονέα -Αντιμετώπιση με συζήτηση σε στιγμή αποφόρτισης
Η ανάγκη οριοθέτησης για την ορθή καθοδήγηση του παιδιού -Οριοθέτηση σε όλους τους τομείς -Έλλειψη ικανότητας παιδιού για οριοθέτηση
Οι αλλαγές του γονέα κατά τη διάρκεια της εφηβείας -Αυστηρή στάση γονέα έως και απαιτητική, ελαστική σε δευτερεύοντα ζητήματα -Ανακάλυψη υπομονής από την πλευρά του γονέα
Ήπια η μετάβαση της εφηβείας -Σταθερή διατήρηση της σχέσης σε γενικές γραμμές -Ήπια διαχείριση διαφωνιών -Επίλυση διαφωνιών κατόπιν κατευνασμού των τόνων -Ανάπτυξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης -Θετική αποτίμηση σχέσης γονέα - εφήβου
<i>Εφηβεία και πανδημία</i>
Δυσκολίες και αλλαγές λόγω πανδημίας -Ψυχοφθόρα η εμπειρία με την πανδημία -Παραδείγματα αλλαγών λόγω πανδημίας -Πειθαρχία εφήβου στα μέτρα -Ομαλή η νέα καθημερινότητα -Αλλαγές στην καθημερινότητα του παιδιού -Αύξηση δυσκολίας για τον έφηβο ο εγκλεισμός -Στέρηση φυσιολογικής καθημερινότητας -Δυσκολίες λόγω τηλεκπαίδευσης
Ήπια αντιμετώπιση εγκλεισμού - ευκαιρία για σύσφιξη οικογενειακών σχέσεων -Ευκαιρία για περισσότερο οικογενειακό χρόνο -Παρουσίαση ελάχιστων αντιδράσεων από την πλευρά του εφήβου -Πειθαρχία στα μέτρα λόγω ανάλογης συμπεριφοράς κατά το παρελθόν -Μοναδική διαφωνία αναφορικά με το χρόνο για βόλτα -Λύση διαφωνίας με κοινό συμβιβασμό -Διάθεση εφήβου για ενασχόληση με διάφορα πράγματα
<i>Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση;</i>
Διαφορές ανάμεσα στους δύο εγκλεισμούς -Δυσκολίες στο δεύτερο εγκλεισμό για τον έφηβο -Εμφάνιση αλλαγών στη διάθεση του εφήβου στον πρώτο εγκλεισμό- Διαφοροποίηση στο δεύτερο

Κωδικοί - Θέματα Σ5

<i>Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση</i>
Η μεταβατική περίοδος της εφηβείας και οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ποιότητα της μετάβασης -Η εφηβεία ως η μετάβαση από την παιδική στην ενήλικη ζωή -Πλήθος παραγόντων επηρεάζουν την ποιότητα της μετάβασης -Παραδείγματα αρνητικών παραγόντων
Ο ρόλος των γονέων ως η βάση για την διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού

<ul style="list-style-type: none"> -Σημαντικός ο ρόλος των γονέων για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού -Απαραίτητη η προεργασία των γονέων πριν την εφηβεία για την ομαλότερη μετάβαση -Σημαντικότερος ο ρόλος της μητέρας στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού -Παράδειγμα ικανοποίησης γονέα για επίτευξη σημαντικών καταστάσεων -Παράδειγμα δυσκολίας γονέα κατά την ανατροφή του παιδιού -Διαφορές στη διαχείριση των παιδιών λόγω διαφορετικών προσωπικοτήτων -Καταβολή σημαντικής προσπάθειας για την επιτυχή επικοινωνία με τα παιδιά -Εξαιρετικά σημαντικός ο ρόλος του γονέα στην εφηβεία -Σημαντικοί ρόλοι η ηλικία της μητέρας και η ωριμότητα στην διαπαιδαγώγηση του παιδιού -Η τεκνοποίηση από επιλογή - σημαντική παράμετρος -Ένα παιδί βιώνει όλα τα συναισθήματα των γονιών του - πορεύεται με αυτά -Υπερηφάνεια για τις προσωπικότητες και την πρόοδο των παιδιών -Αίσθημα ικανοποίησης -Αίσθημα ευτυχίας -Παράδειγμα συμβουλών προς τους εφήβους -Παράδειγμα παρότρυνσης για αναζήτηση βοήθειας από τους γονείς
<p>Δημιουργία σκέψεων, ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την εφηβεία</p> <ul style="list-style-type: none"> -Σκέψεις γονέα για την εφηβεία των παιδιών από προσωπική εμπειρία -Σύγκριση και εντοπισμός διαφορών εφηβείας παιδιού - γονέα -Σχετικές συζητήσεις με οικεία πρόσωπα -Ανταλλαγή απόψεων σχετικών με την εφηβεία με οικεία πρόσωπα -Ενημέρωση από σχετικά άρθρα στο διαδίκτυο
<p>Η ομαλή μετάβαση της εφηβείας και η επιτυχημένη επικοινωνία στην οικογένεια</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ομαλή η μετάβαση της εφηβείας των παιδιών -Επιτυχημένη η επικοινωνία μεταξύ εφήβων - γονιού -Χρειάστηκε προεργασία κατά το παρελθόν, από την παιδική ηλικία -Η επικοινωνία ως ακρογωνιαίος λίθος για την ομαλή συμβίωση στην οικογένεια -Δεν υπάρχει συγκεκριμένη φόρμουλα για να διαχειριστείς έναν έφηβο -Παραδείγματα κινδύνων από την καθημερινότητα για την ενημέρωση του εφήβου
<p>Ο σημαντικός ρόλος της ύπαρξης και της τήρησης των ορίων στην οικογένεια</p> <ul style="list-style-type: none"> -Πολύ σημαντική η οριοθέτηση -Κάθε μέλος έχει τα δικά του όρια -Απαιτείται σεβασμός στα όρια των υπολοίπων -Αντίδραση και άρνηση εφήβων στην οριοθέτηση -Παράδειγμα άρνησης -Αντιμετώπιση με συζήτηση και αιτιολόγηση της οριοθέτησης -Επαναφορά των σχέσεων -Η μη ύπαρξη ορίων οδηγεί την οικογένεια σε δυσλειτουργική κατάσταση
<p>Η αιτιολογημένη αυστηρή στάση του γονέα με τους εφήβους</p> <ul style="list-style-type: none"> -Αυστηρή στάση γονέα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις -Παραδείγματα από τα οποία προκύπτει η επιτακτική ανάγκη για αυστηρότητα -Σχετικό εμπειρικό παράδειγμα από εφηβεία γονέα

-Παραδείγματα συζητήσεων με εφήβους και επεξήγηση της αυστηρής στάσης -Σύγκριση εφηβείας γονιού με τα σημερινά δεδομένα
Παρατήρηση διαφοροποιήσεων γονέα - εφήβου στη στάση, συμπεριφορά -Αλλαγή στη στάση του γονέα - υπάρχει περισσότερη συγκατάβαση -Καθημερινές διακυμάνσεις στη συμπεριφορά του εφήβου -Διαφοροποιήσεις με το παρελθόν -Παράδειγμα μη αποτελεσματικής διαχείρισης εντάσεων -Παρά τις συγκρούσεις στην καθημερινότητα της οικογένειας παραμένει η αμφίδρομη αγάπη -Παράδειγμα τιμωρίας
Θετική αποτίμηση σχέσεων γονέα - εφήβου -Πολύ καλή η σχέση γονέα - εφήβου -Ελπίδες για ανάλογη συνέχεια μελλοντικά
<i>Εφηβεία και πανδημία</i> Αλλαγές και δυσκολίες καθημερινότητας λόγω εγκλεισμού -Δυσκολίες και αρνητικά εγκλεισμού -Διαχείριση με υπομονή -Πειθαρχία εφήβων σε μεγάλο βαθμό στις νέες συνθήκες -Αλλαγές στη συμπεριφορά και στη διάθεση όλης της οικογένειας λόγω εγκλεισμού -Αλλαγή καθημερινού προγράμματος -Ελάφρυνση καθημερινότητας λόγω εργασίας
Επίλυση δυσκολιών μέσω συζήτησης -Ελαφρώς αυξημένες εντάσεις λόγω εγκλεισμού -Επίλυση προβληματισμών με συζήτηση -Κοινή προσπάθεια προσαρμογής στα νέα δεδομένα
<i>Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση;</i> Αντοχή, σύσφιξη οικογενειακών σχέσεων κατά την διάρκεια της πανδημίας -Σύσφιξη οικογενειακών σχέσεων στον εγκλεισμό -Απόρροια προηγούμενης προεργασίας

Κωδικοί - Θέματα Σ6

<i>Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση</i> Η περίεργη μετάβαση της εφηβείας και η ιδιαίτερη μεταχείρισή της -Η εφηβεία ως μία περίεργη φάση της ζωής ενός παιδιού με πλήθος αλλαγών -Διαφορές στη μετάβαση από παιδί σε παιδί -Απαιτείται ιδιαίτερη μεταχείριση της εφηβείας από την πλευρά των γονέων
Σκέψεις και εμπειρίες από το παρελθόν σχετικές με την εφηβεία -Σκέψεις από το παρελθόν για την επερχόμενη εφηβεία των παιδιών -Εμπειρία για την εφηβεία μέσα από συζητήσεις με οικογενειακούς φίλους - συγγενείς
Η ποιοτική συμβίωση μεταξύ των γονέων καθοριστική για την ανάπτυξη των παιδιών -Η σχέση του ζευγαριού κατέχει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού <i>Ε: «αυτό θέλω να σε ρωτήσω τώρα ποιος είναι ο ρόλος ενός γονέα με παιδιά στην εφηβεία;</i> -Σημαντική παράμετρος η συμβίωση του ζευγαριού

<ul style="list-style-type: none"> -Σημαντική η αλληλεπίδραση γονιών - παιδιών -Βασικά στοιχεία η υπομονή και η συζήτηση
<p>Ομαλή επικοινωνία γονέα - εφήβων</p> <ul style="list-style-type: none"> -Διαφορετικές οι προσωπικότητες των παιδιών -Ομαλή η επικοινωνία γονέα - παιδιών -Φιλική σχέση -Αισθήματα χαράς, ευχαρίστησης και ικανοποίησης για την ανάπτυξη των παιδιών
<p>Εξαιρετικά σημαντική η ύπαρξη ορίων στην εφηβεία</p> <ul style="list-style-type: none"> -Σημαντική η οριοθέτηση στα παιδιά -Εξαιρετικά σημαντική η οριοθέτηση στην εφηβεία
<p>Χαλαρή στάση γονέα - μετατροπή σε αυστηρή όταν χρειάζεται ιδιαίτερα στην εφηβεία</p> <ul style="list-style-type: none"> -Χαλαρή στάση γονέα -Αλλαγή στάσης σε απαιτητική ανάλογα την περίσταση -Αλλαγή συμπεριφοράς γονέα στην εφηβεία
<p>Προσπάθειες για διατήρηση ομαλής σχέσης γονιού - εφήβων και ανησυχίες γονιού</p> <ul style="list-style-type: none"> -Προβληματισμοί για το εξωτερικό περιβάλλον -Ανησυχία για τις συνθήκες εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος -Σύγκριση με το παρελθόν -Προσπάθειες για ομαλή αλληλεπίδραση με τα παιδιά -Παροχή χώρου και προτεραιοτήτων στα παιδιά -Συνεχείς σκέψεις για τα παιδιά, ακόμη και στις ώρες απουσίας αυτών -Πιθανή η αλλαγή της σταθερής πορείας του εφήβου -Εφιστάμενη προσοχή στη διαχείριση -Παραδείγματα για πρόληψη και αποφυγή επιβλαβών καταστάσεων
<p>Ήπιες αντιδράσεις εφήβων, κατάλληλη διαχείριση μέσω συζήτησης</p> <ul style="list-style-type: none"> -Παρατήρηση ξαφνικών εναλλαγών στη συμπεριφορά τους -Παρουσίαση στιγμών έντονων αντιδράσεων -Αποφυγή σε στιγμή έντασης για διάλογο -Επικοινωνία σε στιγμή αποφόρτισης και ηρεμίας -Ήπια η μετάβαση της εφηβείας γενικά
<p style="text-align: center;"><i>Εφηβεία και πανδημία</i></p> <p>Αλλαγές καθημερινότητας και συμπεριφοράς εφήβων λόγω πανδημίας</p> <ul style="list-style-type: none"> -Πρωτόγνωρη η εμπειρία με την πανδημία -Αλλαγές στην καθημερινότητα -Αλλαγές στη συμπεριφορά των παιδιών -Ανησυχία για το μέλλον
<p>Μεταβολές στη διάθεση των εφήβων - πειθαρχία στους κανόνες</p> <ul style="list-style-type: none"> -Μειωμένη η διάθεση των παιδιών -Μη δημιουργία εντάσεων -Προσπάθεια για ήπια αντιμετώπιση μέσω συζήτησης και ανάλυσης, επεξήγησης της κατάστασης -Οριοθέτηση ειδικών καταστάσεων -Πειθαρχία στο μέγιστο βαθμό -Συζήτηση και προτάσεις για υλοποίηση διαφορετικών πραγμάτων στην καθημερινότητα

<p align="center">Εγκλεισμός: Ευκαιρία για ένωση ή αποξένωση;</p> <p>Διαφορές μεταξύ δύο εγκλεισμών - δυσκολότερος ο δεύτερος</p> <ul style="list-style-type: none"> -Δύσκολος ο συνδυασμός εφηβεία και εγκλεισμός για τα παιδιά -Διαφοροποίηση στους δύο εγκλεισμούς -Πιο δύσκολος ο δεύτερος εγκλεισμός λόγω συνήθειας και χαλαρότητας

Κωδικοί - Θέματα Σ7

<p align="center">Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση</p> <p>Η εφηβεία ως προετοιμασία για την ενήλικη ζωή - λήψη πληροφοριών από ειδικό</p> <ul style="list-style-type: none"> -Η εφηβεία ως προετοιμασία για την ενήλικη ζωή -Εμπειρία από μεγαλύτερο παιδί -Συμβουλές από παιδοψυχολόγο και γνώσεις από συνάφεια σπουδών
<p>Ήπια, χωρίς αλλαγές η μετάβαση</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ήρεμη εφηβεία -Αυτονομία εφήβου -Χωρίς αλλαγές η μετάβαση στην εφηβεία -Διαχείριση έντονων στιγμών με αμφίδρομη ηρεμία
<p>Σημαντική η οριοθέτηση και η τήρηση των ορίων</p> <ul style="list-style-type: none"> -Το πιο σημαντικό για την διαπαιδαγώγηση του παιδιού η οριοθέτηση -Η οριοθέτηση απαιτεί και την υλοποίηση των ορίων
<p>Η ουδέτερη στάση του γονέα και η ομαλή σχέση με την έφηβο</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ουδέτερη στάση γονέα -Παρατήρηση αύξησης υπομονής -Δεν υπήρξαν έντονες αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού - φυσιολογικές αντιδράσεις -Ικανοποιητικά καλή η σχέση γονέα - εφήβου
<p>Αντιμετώπιση διαφωνιών με αποσαφήνιση των απόψεων</p> <ul style="list-style-type: none"> -Παροχή χώρου για την αντιμετώπιση διαφωνιών -Αιτιολόγηση θέσεων γονέα
<p align="center">Εφηβεία και πανδημία</p> <p>Ήπιος ο συνδυασμός εφηβείας - εγκλεισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ύπαρξη ελάχιστων διαφωνιών -Προσαρμογή εφήβου στη νέα συνθήκη -Απόλυτη πειθαρχία εφήβου -Ήπια λειτουργία συνδυασμού εφηβεία - εγκλεισμός
<p>Φόβος για την υγεία λόγω πανδημίας</p> <ul style="list-style-type: none"> -Φόβος με την πανδημία -Δημιουργία έντονων ανησυχιών λόγω προβλημάτων υγείας

Κωδικοί - Θέματα Σ8

<p align="center">Εφηβεία: Νοηματοδότηση, προετοιμασία και διαχείριση</p> <p>Η μετάβαση από την παιδική στην ενήλικη ζωή</p> <ul style="list-style-type: none"> -Η εφηβεία ως η μεταβατική περίοδος που το παιδί γίνεται ενήλικας
<p>Σκέψεις και ενημέρωση για τη διαχείριση της εφηβείας από τον γονέα</p> <ul style="list-style-type: none"> -Δημιουργία σκέψεων από το παρελθόν και αίσθημα φόβου για την εφηβεία -Προσπάθεια για διατήρηση καθημερινών, στενών επαφών

<ul style="list-style-type: none"> -Ενημέρωση από σχετικά άρθρα -Ανταλλαγή απόψεων και συμβουλών με γνωστούς
<p>Διαφοροποίηση συμπεριφοράς γονέα κατά την εφηβεία</p> <ul style="list-style-type: none"> -Αλλαγές για τον γονέα με την είσοδο του παιδιού στην εφηβεία -Αισθήματα φόβου και αγωνίας -Εμφάνιση περισσότερου άγχους και ανασφάλειας
<p>Κατά βάση συμβουλευτικός ο ρόλος του γονέα στην εφηβεία</p> <ul style="list-style-type: none"> -Κυρίως συμβουλευτικός ο ρόλος του γονέα στην εφηβεία -Προσπάθεια για διατήρηση οικείων σχέσεων παιδιού - γονέα
<p>Ομαλή σχέση γονέα - εφήβου</p> <ul style="list-style-type: none"> -Αρκετά καλή η επικοινωνία -Ελάχιστες εντάσεις
<p>Απαραίτητη η ύπαρξη ορίων</p> <ul style="list-style-type: none"> -Οριοθέτηση σύμφωνα με όσα θεωρεί απαραίτητα ο γονιός -Απαραίτητη η οριοθέτηση για τα παιδιά
<p>Αυστηρή στάση γονέα - αλλαγή σε ορισμένες περιπτώσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> -Κατά βάση αυστηρή στάση γονέα -Ελαστική στάση σε διαφορετικές περιπτώσεις -Αυστηρή στάση λόγω φόβου και πρόληψης ανεπιθύμητων καταστάσεων
<p>Εναλλαγές στη συμπεριφορά του εφήβου</p> <ul style="list-style-type: none"> -Προσπάθειες για ανεξαρτητοποίηση από τον έφηβο -Απομόνωση -Νευρικότητα -Ανορεξία
<p>Τρόποι αντιμετώπισης εναλλαγών και εντάσεων</p> <ul style="list-style-type: none"> -Διαχείριση με υπομονή και συζήτηση -Αλλαγή στη σχέση γονέα - παιδιού κατά τη διάρκεια της εφηβείας -Απαραίτητη η κατανόηση στην εφηβεία -Σημαντική η υποχώρηση σε στιγμές πίεσης -Δημιουργία έντονων διαφωνιών -Δύσκολη η θέση του γονέα -Αναπόφευκτες οι εντάσεις
<p>Υγιής σχέση γονέα - εφήβου</p> <ul style="list-style-type: none"> -Σε γενικές γραμμές υγιής η σχέση γονέα - εφήβου -Υπαρξη σεβασμού
<p style="text-align: center;"><i>Εφηβεία και πανδημία</i></p> <p>Αλλαγές λόγω πανδημίας σε ολόκληρη την οικογένεια</p> <ul style="list-style-type: none"> -Αλλαγή συνηθειών κατά την πανδημία -Απομόνωση -Νεύρα -Κούραση λόγω μακράς διάρκειας εγκλεισμού -Αύξηση απομόνωσης -Άρνηση για οικογενειακές δραστηριότητες -Στεναχώρια από την πλευρά του γονέα -Προσπάθειες για απασχόληση

Πειθαρχία στους περιορισμούς - ευαισθητοποίηση

-Πειθαρχία στους περιορισμούς

-Ευαισθητοποίηση και προστασία για τους ηλικιωμένους συγγενείς